

Pedagoški čimbenici koji utječu na uspješnost nastave

Kovačević, Anamaria

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:260534>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANAMARIA KOVAČEVIĆ
PEDAGOŠKI ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA USPJEŠNOST NASTAVE
Diplomski rad

Pula, srpanj 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANAMARIA KOVAČEVIĆ
PEDAGOŠKI ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA USPJEŠNOST NASTAVE
Diplomski rad

JMBAG: 0303084019, redoviti student

Studijski smjer: Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Predmet: Didaktika

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Didaktika

Mentor: izv. prof. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, srpanj 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Anamaria Kovačević, kandidat za magistra ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Anamaria Kovačević dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Pedagoški čimbenici koji utječu na uspješnost nastave koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	1
1. ODREĐENJE POJMA DIDAKTIKA	2
2. POVIJESNI PREGLED ŠKOLSTVA.....	4
3. DEFINIRANJE POJMA UČITELJ	5
3.1. Uloga učitelja.....	6
3.2. Osobine učitelja	6
3.3. Kvalitete učitelja.....	7
4. PEDAGOŠKE KOMETENCIJE UČITELJA	8
4.1. Kompetentnost učitelja.....	9
4.2. Kurikulum i nastavni plan i program.....	9
4.3. Kvaliteta nastavničke pripreme.....	11
5. RAZREDNO OZRAČJE	12
6.1. Učiteljeva potpora	14
6.2. Opterećenje učenika nastavom.....	15
6.3. Strah od školskog neuspjeha.....	17
6. MOTIVACIJA.....	18
7. DISCIPLINA	20
8.1. Upravljanje razredom	22
8.2. Asertivno ponašanje	22
7.3. Kako pohvaliti učenika?.....	23
8. INDIVIDUALIZACIJA NASTAVE	24
9.1. Metode poučavanja	26
10. KOMUNIKACIJA IZMEĐU UČITELJA I UČENIKA	28
10.1. Evaluacija i povratna informacija	29
11. PARTNERSTVO RODITELJA I ŠKOLE	29
12. ISTRAŽIVAČKI DIO – INTERVJU.....	31

12.1. Intervju s učiteljicom V. S.	32
12.2. Intervju s učiteljicom M. B.	36
12.3. Intervju s učiteljicom P. B.	43
12.4. Intervju s pedagoginjom J. B.	45
12.5. Zaključak intervjua	49
13. ZAKLJUČAK	51
14. LITERATURA	52
SAŽETAK	56
SUMMARY	56

UVOD

Obrazovanje predstavlja temeljni stup društvenog razvoja, a nastava je ključni segment u procesu stjecanja znanja, vještina i vrijednosti. Učinkovitost nastave, odnosno postignuća učenika, ovise o mnogim čimbenicima koji prožimaju pedagoški okoliš. Razumijevanje i pravilna primjena tih čimbenika ključni su za oblikovanje uspješne pedagoške prakse. Uspješnost nastave ovisi o raznim pedagoškim čimbenicima koji zajedno oblikuju obrazovni proces. Uspješnost nastave je ključan element odgojno-obrazovnog procesa koji utječe na postignuća i sam razvoj učenika. Pedagoški čimbenici kao što su razredno ozračje, motivacija, disciplina, individualizacija nastave, učitelj i komunikacija između učitelja i učenika te roditelja i škole jedni su od ključnih čimbenika koji imaju veliki utjecaj na kvalitetu obrazovanja. Kako bi se nastava unaprijedila te postigli bolji obrazovni ishodi, bitno je razumjeti ove čimbenike. Cilj ovog diplomskog rada je istražiti i analizirati koji pedagoški čimbenici utječu na uspješnost nastave, fokusirajući se na teoriju te istraživanje, intervju. Ovaj diplomski rad će obraditi teorijske osnove pedagoških čimbenika, što je to didaktika, povijesni pregled školstva, definiranje pojma učitelj te njegove uloge, osobine i kvalitete koje doprinose uspješnosti nastave, pedagoške kompetencije, važnost kurikulumu, nastavnog plana i programa te kvaliteta nastavničke pripreme, značaj razrednog ozračja, koliko je važna učiteljeva potpora, koliko su učenici opterećeni nastavom, zašto imaju strah od školskog neuspjeha, neophodnost motivacije učenika, discipline u razredu, individualizacije nastave, komunikacija između učitelja i učenika i partnerstvo roditelja i škole. Naposljetku će se prikazati istraživački dio, odnosno intervju s tri učiteljice različitih godina radnog staža i pedagoginjom jedne škole.

1. ODREĐENJE POJMA DIDAKTIKA

Prema Bognar, Matijević (2002) didaktika je znanstvena disciplina koja se bavi teorijom i metodikom poučavanja i učenja. U tradicionalnoj terminologiji, odgojno-obrazovni proces se zove nastava. Trenutno postoje i drugi oblici organiziranog odgoja i obrazovanja pa se samim time didaktika ne može svesti na tradicionalan pojam nastave naročito ne nastave tumačene kao poučavanje.

Didaktika je sastavnica pedagogije koja spoznajno i metodološki sakuplja teorije i predodžbe o učenju i nastavi u školi. Wolfgang Ratke i Jan Amos Komensky se smatraju osnivačima didaktike. Didaktika se određuje obrazovanjem, bez obzira na mjesto obrazovnog procesa. Didaktika se bavi istraživanjem učinkovitosti nastave razrađujući didaktička načela. Pomaže pri biranju nastavničkih metoda kako bi se ostvarili određeni ciljevi, tijekom nastave, razvitku sustava praćenja, ocjenjivanja i vrednovanja te prilagodbi nastave (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2024).

Didaktika se bavi teorijama, načelima, idejama te naputcima odnosno instrukcijama koje se usmjeravaju kvalitetnim i učinkovitim organiziranjem odgojno-obrazovnim procesom. Teorijske modele koji su formirani u psihologiji, sociologiji te filozofiji u značajnoj količini koristi upravo didaktika. Nekada je didaktički koncept bio usmjeren prema poučavanju i učitelju, dok su koncepti danas više usmjereni prema procesu učenja i samom učeniku. Veoma je važno poznavati učenika i načine učenja kako bi se mogli prilagoditi pristupi i metode poučavanja. Učenje treba biti u skladu s potrebama i mogućnostima svakog učenika, što je i sami cilj didaktike (Štignjedec, 2024).

Didaktika se sastoji od općeg i posebnog dijela. Opći dio istražuje antropološko-psihološke, socijalno-kulturne uvjete odgojno-obrazovnog procesa te njegove antropološko-psihološke i socijalno-kulturne posljedice. Poseban dio se fokusira na specifična didaktička pitanja koja uključuju ciljeve i zadatke odgojno-obrazovnog procesa, sadržaje i aktivnosti, dinamiku procesa, društvene forme i ekologiju u obrazovanju, medije te klimu i komunikaciju u odgoju i obrazovanju. Didaktika se dijeli na specijalne didaktike ili metodike, uključujući metodiku odgoja i metodiku obrazovanja. Metodika odgoja obuhvaća egzistencijalni odgoj, socijalni razvoj i humanistički odgoj, dok se metodika obrazovanja fokusira na znanstveno, umjetničko

i tehnološko obrazovanje. Didaktika, kao grana pedagogije, proučava odgojno-obrazovni proces, dok pedagogija šire i dublje analizira fenomen odgoja i obrazovanja na teorijskoj razini. Pedagogija se prvotno koncentrirala na djetinjstvo i mladost, no danas se proširila na odrasle (andragogija) i starije osobe (gerontogogija). Predložen je pojam "antropogogija" kako bi se obuhvatila sveobuhvatna analiza ljudskog odgoja i obrazovanja. Pedagogija istražuje ovo područje kroz prošlost, sadašnjost i budućnost. S obzirom na mjesto provođenja odgoja i obrazovanja, razlikujemo institucionalnu i izvaninstitucionalnu pedagogiju. Institucionalnu čine predškolska, školska, visokoškolska, specijalna i domska pedagogija, dok izvaninstitucionalnu čine obiteljska pedagogija i pedagogija slobodnog vremena. Iako je didaktika ključna komponenta školske pedagogije zbog svoje analize odgojno-obrazovnog procesa, pojam školske pedagogije obuhvaća i druge aspekte kao što su teorija škole, kontinuirano obrazovanje nastavnika i suradnja s roditeljima. Nije uvijek lako odrediti kada analiza odgojno-obrazovnog fenomena iz didaktike prelazi na razinu pedagogije ili kada je didaktički fenomen dovoljno konkretiziran da bismo govorili o metodičkoj razini. Didaktika ne može ostati neutralna ni prema različitim teorijskim pristupima, niti prema postojećoj praksi. Uvijek proizlazi iz specifičnih filozofskih, psiholoških i socioloških teorija koje mogu biti međusobno vrlo različite, kao i iz određenih edukoloških teorija i općih pedagoških načela. Stoga ne postoji univerzalno važeća didaktika, bez obzira na sve te raznolike i često kontradiktorne teorijske pristupe. U odnosu prema praksi, didaktika može služiti kao način generalizacije, strukturiranja i odraza postojećih praksi, kako bi očuvala trenutačno stanje, ali može isto tako biti kritički alat u promjeni postojećeg. U ovom pristupu jasno se opredjeljujemo za potonje. To također znači da postoje mnoge različite i često suprotstavljene didaktičke koncepcije. Ova raznolikost pristupa proizlazi iz različitih teorijskih temelja, ali i iz različitih praktičnih iskustava. Didaktika uvijek uzima u obzir konkretna organizacijska i druga rješenja u praksi, bilo da već postoje, bilo da tek treba biti ostvarena (Bognar i Matijević, 2002).

2. POVIJESNI PREGLED ŠKOLSTVA

Jedna od najstarijih obrazovnih institucija je upravo škola. Kroz povijest se jasno vidi kako se škola razvijala te pridonosila razvoju kulture i njenom širenju. Prošla je svoju dugu predpovijest, povijest i evoluciju. Bila je odraz društveno-ekonomskih odnosa. Upravo su ti odnosi odrazili na karakter, smisao, ciljeve i zadatke u odgoju i obrazovanju. Odgoj nije bio posebno područje rada, već se protezao uz svakodnevne aktivnosti. Stariji i iskusniji su pokazivali i objašnjavali mlađima, a mlađi su pratili, pamtili i imitirali. Pojavom zanatstva i ekonomskih jačanja pojedinaca, javlja se privatno vlasništvo i samim time se ljudi počinju dijeliti na bogate i siromašne. Izum pisma doprinosi tomu da neki članovi zajednice postaju obrazovaniji i time jačaju svoj utjecaj. Intelktualni rad postaje sredstvo vladanja i odvaja se od proizvodnog pa se samim time javlja potreba za školom u kojoj će djeca bogatih dobiti bolji odgoj i više obrazovanja kako bi mogli vladati ostalima. Škola se mijenjala, kao i društvo. Njezine funkcije su se mijenjale, ovisno o potrebi društva (Stevanović i Ajanović, 1997).

Škola je mjesto organiziranog učenja na kojem se vrši nastava koju vodi stručna osoba. Sustav nastave ne mora biti na jednom mjestu, već se može izvoditi virtualno, elektronički, u drugim ustanovama,... Škola se javlja od davnina u svim civilizacijama, kao mjesta u kojima se podučava znanje ili razne vještine. „Tako se od XVII. st. javljaju prve osnovne škole. S potrebom za usvajanjem sve raznorodnijih oblika i razina znanja, škole se granaju na niže, srednje, više i visoke, općeobrazovne i stručne, škole za mladež ili za odrasle, škole obvezatnog ili dopunskog školovanja i dr. (Vujić, 2007:126).

3. DEFINIRANJE POJMA UČITELJ

Učitelj je ona osoba koja uči ili usmjerava učenike prilikom odrastanja te je stručna osoba kvalificirana za rad u školi (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021). U Republici Hrvatskoj se koriste različiti izrazi poput učitelja, nastavnika i profesora koju razlikujemo na osnovi stupnja školske spreme. Učitelj je onaj koji radi u nižim razredima osnovne škole, a taj naziv se dobivao po završetku učiteljskih škola. Nastavnik predmetne ili razredne nastave se dobivao završetkom pedagoške akademije, a profesor na kraju visokoškolskog obrazovanja. Sada se uvažava stručni naziv učitelj za sve nositelje odgojno-obrazovnog rada pošto implicira na osnovnu djelatnost, a to je prenošenje znanja drugima (Kadum, Šuvar i Tomić, 2020).

Od učitelja se traži visoka razina ljudskosti, nesebičnosti, solidarnosti, kulture, motiviranosti, kompetentnosti, usmjerenost na trajno učenje i usavršavanje, baratanje i služenje komunikacijskim, organizacijskim i voditeljskim vještinama, razumijevanje suvremenih medija, informatička pismenost (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021).

Razvojem obrazovnog sustava, i samo zanimanje, proširivalo se. Integracijom nastave osnovnih i srednjih škola tražilo se proširenje i raznolikost obrazovanja učiteljske profesije u višim i visokim pedagoškim institucijama (Vujić, 2007).

Mnogi pedagozi, pedagoški mislioci i didaktičari su nastojali dati svoje određenje te su se bavili analizama određenja pojma učitelj. Rosić (2007; prema Kadum, Šuvar i Tomić, 2020) je napisao jednu sveobuhvatniju definiciju i određenje pojma učitelj. „Učitelj je stručnjak koji organizira i izvodi odgojno-obrazovni proces i svojim općim obrazovanjem, poznavanjem pedagoške, didaktičke, metodičke i psihološke njegove osnove, u zajedničkom radu s učenicima, ostvaruje cilj i zadaće odgoja i obrazovanja.“ (Kadum, Šuvar i Tomić, 2020:145).

3.1. Uloga učitelja

Mnogi autori podržavaju stajalište kako je potrebna nova uloga učitelja kako bi se odgovorilo na zahtjeve suvremenoga društva. Temelj uspješnoga provođenja obrazovnoga procesa je učitelj, što pokazuje sve veću fokusiranost na razvoj ove profesije: učiteljeva samostalnost u radu, razmatranja o vlastitoj praksi i potrebnih kompetencija za obrazovanje koje su usmjerene na promjene te cjeloživotno učenje. U mnogim se zemljama učitelj bavi realizacijom tradicionalnog programa, zastarjelim ciljevima, oblicima, sadržajima te metodama rada. Od škole se očekuje da to bude mjesto učenja djece, ali i odraslih, a od učitelja da bude kritički orijentiran, kreativan, profesionalac (Tatković i Močinić, 2012).

U 21. stoljeću, učitelj ima veoma važnu ulogu, jer treba težiti i treba biti pokretač promjena. Svaki učitelj ima odgovornosti, svoje zadaće, potrebe za stručnim usavršavanjem, treba uvažavati druge, brinuti o učenicima, raznovrsnim strategijama učiti i poučavati. Pred učitelje se stavlja velika odgovornost, posebno kada je riječ o profesionalnosti i kompetencijama. Svakom učitelju treba biti omogućeno stručno usavršavanje što bi poboljšalo poučavanje, socijalne i komunikacijske vještine te samu motivaciju koja bi se očitovala u kvaliteti nastave (Mlinarević, 2002).

3.2. Osobine učitelja

Učitelj je odgojitelj i predavač. Pokretač je čitave odgojno-obrazovne djelatnosti u školi. Treba uspostaviti prijateljski kontakt, biti obziran, unositi radost, humor, živahno raspoloženje kod učenika kako bi oni osjetili da ih učitelj poštuje. Učiteljski poziv se odnosi na stvaralački rad s učenicima. Za učiteljski poziv, veoma su bitne i karakterne osobine. Učiteljev osobni primjer je najbolje odgojno sredstvo. Bilo bi poželjno da kod učitelja prevladava sklad djela, misli i riječi. Učitelj treba biti pozitivan uzor svojim učenicima. Treba znati da učiteljski poziv nije isključivo nastava, već je više od toga što znači da je učiteljski poziv samim time i poziv odgojitelja. Osobine dobrih učitelja jesu smirenost, staloženost, samokontrola u ponašanju, entuzijazam u radu, planiranje svog rada, razumijevanje učenika i interesiranje za njih (Kadum, Šuvar i Tomić, 2020).

Ključ učinkovitog izvođenja nastavnog plana i programa je učiteljeva osobnost. Učitelj pomaže u radu i potiče učenike na daljnji rast i razvoj te njihov interes. Treba biti prijateljski nastrojen, pristupačan, poštivati učenike, biti pošten, pravedan, imati smisao za humor, a izbjegavati pogrdne riječi i sarkazam. Istraživanja pokazuju da učenici najbolje pamte i uče kada su aktivno uključeni u proces nastave, kada su učitelji empatični, ljubazni, imaju dobru komunikaciju, jasni su, pravedni pri ocjenjivanju i kada postavljaju dovoljno visoke zahtjeve pred učenike. Od velike su važnosti i učiteljeve pedagoške osobine, organizacija aktivnog stjecanja znanja prilikom nastavnog sata te sama izvedba nastavnog sata. Učitelj treba biti jasan, razumljiv i zanimljiv, provoditi razne načine učenja, aktivno uključiti učenike u rješavanje problema i istraživanja, naznačiti i naglasiti bitne sadržaje, omogućiti učenicima da uče s razumijevanjem te da novo gradivo povežu sa već poznatim. Kod izvedbe nastavnog sata je bitno da je učitelj siguran, samouvjeren i opušten, koristi nastavna sredstva, materijale i pomagala, da su njegove upute razumljive i jasne, da su učenici uključeni u nastavu, poštuje učenička mišljenja i da su zadaci primjereni njihovim potrebama (Mlinarević, 2002).

3.3. Kvalitete učitelja

Termin kvalitete učitelja se ne može precizno odrediti. Takav termin se koristi za definiranje visokokvalificiranih, učinkovitih te dobrih učitelja. Od ministarstva i odbora, koji su kreatori obrazovnih politika te usmjereni na obrazovanje, možemo čuti pojam visokokvalificiran učitelj. Učitelj koji je usredotočen na razvitak učeničkih postignuća i odgojno-obrazovnih ishoda predstavlja učinkovitog učitelja. Pojam dobar učitelj podrazumijeva onog učitelja koji ponašanjem, poželjnim osobinama, stavovima, profesionalnim kompetencijama usmjerava razvitak procesa učenja učenika.

Dobar učitelj treba posjedovati znanja i vještine, odnosno sposobnosti. Neki autori dijele znanje na dvije vrste, jednu koja se fokusira na metode istraživanja i poznavanje sadržaja, a druga se fokusira na poznavanje motivacijskih i kognitivnih procesa i učenički kognitivni razvoj. Poželjne vještine i kvalitete kod učitelja su također vještine planiranja i sama izvedba poučavanja, verbalna sposobnost koja uključuje objašnjavanje nastavnog sadržaja, vremenska organizacija, postavljanje i

procjenjivanje dovoljno izazovnih zadataka i očekivanja od učenika. Veoma je poželjno da je učitelj profesionalan, odgovoran, predan, ali i kreativan. Jedne od kvaliteta učitelja jest sposobnost učitelja da izgradi kvalitetan, povjerljiv i suosjećajan odnos s učenicima. Neka istraživanja prikazuju kvalitete dobrog učitelja kao hijerarhiju gdje se na samom vrhu nalaze znanja i sposobnosti, zatim profesionalnost, predanost i odgovornost te naposljetku suosjećajnost i povjerljiv odnos s učenicima (Vanek, Maras i Karabin, 2021).

4. PEDAGOŠKE KOMETENCIJE UČITELJA

Na vještine, znanje i vrijednosti znatno utječu globalne društvene preinake koje su ljudima od velike važnosti za snalaženje u profesionalnom i privatnom životu. Unošenje inovacija i promjena u obrazovanje, u tom aspektu, postaje imperativ i uvjet za efikasno inicijalno obrazovanje i osposobljavanje kompetentnog učitelja, spremnog da pripremi učenika, kao i sebe za cjeloživotno obrazovanje, život u društvu znanja i osobni razvoj (Tatković i Močinić, 2012).

Postoje brojne definicije kompetentnosti, a samim time i različita poimanja pedagoške kompetencije suvremenog učitelja. Navest ćemo nekoliko različitih autora koji definiraju kompetencije „Hrvatić (2007; prema Jurčić 2012:15) kompetencije definira kao kombinaciju znanja, vještina, stajališta, osobnih karakteristika koje omogućuju pojedincu aktivno sudjelovanje u nekoj situaciji te analiziranje i interpretiranje te situacije. Rychen (2003; prema Jurčić 2012:15) navodi da kompetencija je sposobnost pojedinca za uspješno rješavanje individualnih ili socijalnih zahtjeva ili za uspješnu izvedbu aktivnosti ili zadaće). Nadalje, Perrenoud, (2002 prema Jurčić 2012:15) ističe da kompetentnost je sposobnost učinkovitog djelovanja u brojnim situacijama, temelji se na stečenom znanju, ali nije ograničena tim znanjem). Pa tako Jurčić (2012) zaključuje da je kompetencija zapravo učiteljeva osposobljenost i profesionalnost temeljena na znanju, vrijednostima i sposobnostima koje priznaju roditelji i učenici.

4.1. Kompetentnost učitelja

Jurčić (2012) navodi da se pedagoška kompetentnost učitelja za uspješan rad očituje u pet područja. Područje metodologije izgradnje kurikuluma nastave, organizacije i vođenja odgojno-obrazovnog procesa, oblikovanja razrednog ozračja, utvrđivanje učenikova postignuća u školi te područje izgradnje modela odgojnoga partnerstva s roditeljima. Također, kompetentnost učitelja nastaje uključivanjem znanja, sposobnosti i vrijednosti. Učitelj stječe znanja koja ga obrazuju za svjesnost, poznavanje i shvaćanje vlastitog poziva prilikom društvenih i institucionalnih obrazovnih sustava. Vlastitu sposobnost očituje na način da prisvojena znanja primijeni u odgojno-obrazovnom radu u školi. Bitni elementi učiteljeve kompetencije obuhvaćaju njegove vrijednosti, koje čine integralne dijelove načina percipiranja i interakcije s drugima u društvenom okruženju zbornice i razredne zajednice. Te vrijednosti odražavaju se kako u odgojno-obrazovnom radu koji učitelj provodi, shvaćenom u njegovoj sveobuhvatnosti i posebnosti, tako i u percipiranju samoga sebe u ulozi učitelja, učenika u učenju i razvoju te roditelja u odgovornom roditeljstvu i odgojnom partnerstvu sa školom.

4.2. Kurikulum i nastavni plan i program

Kurikulum se tijekom godina razvijao i mijenjao. U kasnoj antici je kurikulum predstavljao ono što mladi trebaju usvojiti prije nego krenu raditi, odnosno vještine i znanja koje pripremaju za budući život. U njemačkom govornom području je u 18. stoljeću kurikulum nazvan nastavni plan. Kada je ustanovljen redoslijed učenja prema godištu, krajem 16. i početkom 17. stoljeća, u pedagogiji se pojavljuje naziv kurikulum. Kurikulum kao nastavni plan i program koji uključuje nastavne sadržaje i teme, metode rada, ciljeve učenja, medije te postupke vrednovanja se proširio dvadesetih godina u 20. stoljeću. Europsko i američko poimanje kurikuluma i nastavnog plana i programa tijekom pedesetih godina istog stoljeća se uvelike razilazi. Poslije osamdesetih godina se kurikulum širi na istraživanje uvjeta gdje se odvija učenje i poučavanje te se razmatranjem kurikuluma dovodi do dominiranja znanstvenog pristupa koji se poboljšava i proširuje i danas (Jukić, 2010).

Nacionalni okvirni kurikulum je razvojni dokument u kojem se predstavljaju osnovne odrednice predškolskog, općeg obaveznog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja. Ovaj dokument služi za izradu predmetnih kurikuluma i ostalih dokumenata, ali i donošenje školskog kurikuluma. Također doprinosi organiziranju i planiranju rada škole (Fuchs, 2011).

U Hrvatskoj se u središte nastavnog procesa stavlja upravo učenik te njegova postignuća. „Stavlja se naglasak na orijentiranost škole na proces te na postizanje uspjeha za sve (Jurić, 2007) što se iščitava iz dijelova Nacionalnog okvirnog kurikuluma Republike Hrvatske gdje se navode: ciljevi odgoja i obrazovanja, načela i ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrednovanje i samovrednovanje učenika i kurikula, odgojno-obrazovane vrijednosti (znanje, solidarnost, identitet i odgovornost), međupredmetne teme (Osobni i socijalni razvoj, Zdravlje, sigurnost i zaštita, Učiti kako učiti, Poduzetništvo, Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, Građanski odgoj i obrazovanje) i osam temeljnih kompetencija preuzetih od Europske unije (komunikacija na materinjem jeziku, komunikacija na stranim jezicima, matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji, digitalna kompetencija, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost, kulturna svijest i izražavanje) (Nacionalni okvirni kurikulum, 2010.).“ (Blažević, 2016:120).

Veoma je važna strukturiranost kurikuluma i nastavnih planova pa se tako mogu izdvojiti tri vrste kurikuluma. Zatvoreni kurikulum se poistovjećuje s tradicijskim shvaćanjem nastavnog plana i programa, što znači da nema mjesta za spontanost i kreativnost. Otvoreni kurikulum nema jasno strukturirane upute, ali ima smjernice i okvirne upute koje jamče stvaralački pristup. Mještoviti kurikulum je zasnovan na kurikulumskim jezgrama kao radne cjeline koji i učitelj i učenici oživljavaju u izvedbene materijale. Prema nastavnim predmetima i vrsti škole se također razlikuju nastavni planovi. Nastavni planovi se mogu podijeliti i na minimalne i maksimalne nastavne planove. Minimalni nastavni plan sadrži nekoliko ciljeva i tema koje učitelj nesputano i inovativno planira, a maksimalni nastavni plan sadrži puno više ciljeva i tema koji se ne mogu realizirati, stoga učitelji mogu odabrati i prilagoditi obzirom na situacijske uvjete (Jukić, 2010).

Suvremeni kurikulum određuje i utvrđuje ciljeve odgoja i obrazovanja i odgojno-obrazovne vrijednosti i pruža prostor za ostvarivanje stručnih i temeljnih kompetencija učenika. Učitelji su ti koji osmišljavaju i provode odgojno-obrazovnu praksu koji se temelje na postavljenim ciljevima i vrijednostima. Kako bi nastava bila učinkovita, suvremeni učitelji trebaju posjedovati niz kompetencija kao i stručna usavršavanja. Kroz istraživanje u kojem su sudjelovali učitelji iz Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije, se dolazi do zaključka da su učitelji kompetentni za svoje profesionalno djelovanje te da postoje područja, poput rada s djecom s posebnim potrebama i teškoćama, darovitima, rad s roditeljima te područje razvoja računalnih, interkulturalnih i umjetničkih kompetencija, u kojima učitelje treba dodatno osnažiti (Blažević, 2016).

4.3. Kvaliteta nastavničke pripreme

Nacionalni okvirni kurikulum učiteljima, ali i učenicima pruža i omogućuje veću slobodu, aktivnost, suradnju i razvijanje komunikacijskih vještina. Učiteljeva zadaća je da nastavne sadržaje prikaže na način da učenicima bude razumljivo i da usvoje određeno gradivo. Također, da se izmjenjuju i primjenjuju nastavne metode kako bi učenici mogli aktivno pratiti i izvršavati zadane zadatke, ali i razviti želju za učenjem. Učenike je bitno motivirati, jer tada bolje i lakše usvajaju nastavno gradivo. Dinamika nastave razvija učenički interes i osnažuje intelektualnu radoznalost (Brust Nemet, 2013).

Nastavnička priprema je nužan materijal koji olakšava strukturiranje i samu organizaciju nastave i nastavničkog sata. Nastavnička priprema sadrži određene ishode, strategije poučavanja i metode koji se ostvaruju planom i aktivnostima te također sadrži nastavne materijale, sadržaje i planirana vrednovanja. Ono omogućuje učiteljima i procjenu mogućih poteškoća s kojima se mogu suočiti učenici te služi kao planiranje aktivnosti i vrijeme koje će se utrošiti na pojedini dio sata, odnosno nastavničkog procesa. Nastavnička priprema također služi učiteljima kako bi bili spremni za moguće izazove koji se pojavljuju tijekom sata. Planirana vrednovanja pomažu napredovanju učenika, jer omogućuje prepoznavanje potreba učenika, prilagođavanje nastavnih metoda i pružanje povratnih informacija. Učitelje sama

nastavnička priprema stimulira na način da bolje promisle o samoj izvedbi sata te potiče da se usmjeri na potrebe samog učenika (Pavlović-Šijanović, 2023).

U istraživanju u kojem je sudjelovalo 24 učitelja iz jedne škole Osječko-baranjske županije se utvrdilo da su učitelji kompetentni za izgradnju kurikula nastave, organiziranje i vođenje nastavnog odgojno-obrazovnog procesa. Ustanovilo se da su učenici dodatno motivirani za rad kada se koriste različite nastavne metode, oblici rada, nastavna sredstva i pomagala te kada se individualno pristupa učenicima. Kvaliteta nastavnog procesa i postignuti rezultati ovise o pozitivnom stavu prema nastavi i učitelju te zadovoljstvo učenika, ali i učitelja. Sve proizlazi upravo iz razvitka vanjske i unutarnje motivacije kod učenika (Brust Nemet, 2013).

5. RAZREDNO OZRAČJE

Do 17. stoljeća je prevladavalo individualno poučavanje. Učitelj je radio s pojedincem, ali je imao ispred sebe veliku grupu učenika. Školovanjem je bio obuhvaćen mali broj djece. Kako se ekonomija razvijala, tako je bio sve veći interes za većim brojem obrazovanih stručnjaka što je iziskivalo viši stupanj obrazovanja i brojnije školovanje. Nastava je trebala biti ekonomičnija pa su se formirali razredi u kojima se, umjesto individualnog poučavanja, prelazi na istovremeni rad sa svim učenicima. Razred, kao skupinu učenika iste kronološke dobi je u prvoj polovici 17. stoljeća utemeljio Jan Amos Komensky, češki pedagog. Godinu, odnosno stupanj školovanja označava pojam razred, a oznaku prostora, pojam odjel (Kadum, Šuvar i Tomić, 2020).

Za razliku od školske atmosfere koja obuhvaća šire okruženje škole, razredna atmosfera odnosi se na procese koji se događaju unutar uže okoline - u samom razredu. Ona se odnosi na međusobne odnose između učenika i učitelja u razredu, kao i na utjecaj školskog sustava. Razred predstavlja grupu djece koja međusobno surađuju i interagiraju, dijele zajedničke ciljeve i ideale te se pridržavaju zajedničkih normi i standarda ponašanja. Oni doživljavaju sebe kao dijelove razreda, a razred kao cjelinu koja ima tendenciju reagirati kao jedinstvena jedinica. Tijekom školovanja, ove karakteristike se razvijaju i postaju sve vidljivije. Razred je obično zatvorena zajednica,

jer njeni članovi ostaju zajedno od prvog do osmog razreda. U njoj vlada jasno definirani sustav uloga, položaja i komunikacije te su postavljene norme ponašanja i aktivnosti. Na vrhu ove hijerarhije je učitelj koji postavlja većinu pravila. Unutar formalno uređenog sustava, među učenicima se razvijaju i neformalni odnosi. Nastaju neformalne grupe u kojima međusobni odnosi proizlaze iz osobnosti, težnji i potreba pojedinih članova (Božić, 2015).

Kako bi učitelj bio uspješan, veliku važnost za podučavanje pridonosi upravo povoljno razredno ozračje. Istraživanja pokazuju da pozitivno ili negativno razredno ozračje utječe na učitelja i kvalitetu nastave, rezultata, raspoloženje učitelja, ali i učenika. Pretpostavlja se da svaki učitelj ima razne metode kojima pospješuje pozitivno ozračje i samim time stvara dodatnu motivaciju učenika za napredak i uspjeh. Razredno ozračje utječe na cjelokupni nastavni proces. Učitelj je osoba koja učenicima treba dati do znanja kako se ponašati za vrijeme nastave upravo kako bi se stvorila željena atmosfera u razredu. Učenici priželjkuju i vole kada u razredu prevladava otvorenost, povjerenje, razumijevanje i kada nema straha od neuspjeha. Od velike je važnosti i osjećaj za sigurnost. Kada učitelj i ostali učenici cijene aktivnost, suradnju, prijateljstvo, poslušnost i slično, tada se učenik osjeća sigurnim. Kako bi razredno ozračje bilo pozitivno i poželjno, i učenici i učitelj trebaju stvoriti kvalitetnu interakciju. Istraživanje pokazuje da razredna atmosfera utječe na kvalitetu nastavnog procesa, kao i sam učitelj, odnosno njegovo raspoloženje i poučavanje. Razredna klima također utječe na same učenike, njihovo ponašanje te rješavanje školskih zadataka. Atmosfera ovisi isključivo o učitelju i učenicima te ukoliko postoji nepovoljno razredno ozračje, utoliko nastava neće biti uspješna (Kadum, Radetić-Paić i Stanisavljević, 2020).

Učenici u svakom razrednom odjelu imaju svoje relativno specifične i trajne oblike ponašanja, međuodnos, komunikaciju, odnos prema sudjelovanju u nastavnim aktivnostima te učenju i socijalnu interakciju s učiteljima. Cjelovitost rada i života čini njihovo razredno ozračje. Ono postoji otkako je utemeljen razredno-predmetno-satni sustav. Istraživanjem se došlo do spoznaje da su kvaliteta u učenju i poučavanju s elementima razrednoga ozračja povezani (Jurčić, 2012).

Cilj obrazovanja je razvoj cjelovite učenikove osobnosti, što uključuje njegov intelektualni, socijalni i emocionalni razvoj. Emocionalni i socijalni razvoj učenika

direktno utječu na razredno ozračje. U pozitivnom ozračju, učitelj percipira učenike kao kompetentne osobe koje su sposobne učiti te postavlja pozitivna i visoka očekivanja. U takvom okruženju, učenici cijene važnost učenja i osjećaju se sigurnima, jer nije narušena njihova emocionalna sigurnost i poštovanje. Samo u takvom toplom, poticajnom i afirmativnom ozračju razreda i škole, učenici mogu učiti, surađivati s drugima, razvijati svoje sposobnosti i potrebu za novim znanjima. Pozitivno, prijateljsko i suradničko ozračje može smanjiti napetosti i probleme s disciplinom. Odgojno-obrazovno ozračje obuhvaća ukupnost i povezanost utjecaja i sudionika nastave koji utječu na postizanje ciljeva odgoja i obrazovanja. Taj pojam označava relativno trajnu kvalitetu odnosa između učenika i učitelja u procesu učenja, obilježen odgovarajućim emocionalnim tonom. Glavni sudionici nastavnog procesa, učenici i učitelji, najviše utječu na kvalitetu općeg razrednog ozračja (Božić, 2015).

U četiri skupine se mogu podijeliti i elementi koji utječu na razredno ozračje, a to su potpora učitelja, opterećenje učenika nastavom, kompaktnost razreda te strah od školskog neuspjeha. Ovi elementi utječu na učinkovitost rada učitelja i učenika. Struktura svakog od ovih elemenata je i ne samo odraz objektivnoga, već je i odraz subjektivnog doživljavanja učenika. Učitelj treba poznavati učenike te njihove razvojne motive određene dobi kako bi težište pojedinog elementa jače, odnosno slabije naglasio. Učitelj mora razumjeti utjecaj koji se odražava na učenikovo učenje, ponašanje te njihovo zadovoljstvo razrednim ozračjem, kako bi dobio smjer kojim će poboljšati nastavni rad (Jurčić, 2012).

6.1. Učiteljeva potpora

Ovaj element je jedan od najsloženijih i najodgovornijih aktivnosti kojim se svaki učitelj u odgojno-obrazovnom procesu susreće. Kako bi učitelj pružio potporu učenicima, mora dobro znati učenike. Za neke učenike je potrebna povremena pomoć i to samo u određenim nastavnim aktivnostima, dok je s druge strane, nekim učenicima potrebna dugoročna pomoć u svim ili specifičnim nastavnim aktivnostima. Kako ih ne bi naljutio, učitelj treba biti oprezan da učenike ne podcijeni ili ne precijeni. Potpora treba motivirati učenike za daljnje učenje i njegova postignuća te izazvati osjećaj sigurnosti prilikom rješavanja određenih zadataka. Jedna od temeljnih učeničkih

potreba je upravo učiteljeva potpora u odgojno-obrazovnom procesu. To podrazumijeva da tijekom svakog nastavnog sata treba biti prisutna. Niži uzrasti imaju veću potrebu za raznim potporama od strane učitelja. Sustavna i planska potpora se očituje u zanimljivosti i dinamičnosti aktivnosti, kreativnosti i aktivnosti učenika, sudjelovanju, jačanju i unapređivanju sposobnosti, vrijednosti te stjecanju znanja. Prema Jurčiću (2012:181) strukturu učiteljeve potpore učenikovu učenju i postignuću u školi čini šest elemenata:

- prihvaćanje i poštovanje učenikove posebnosti,
- smireno i strpljivo rješavanje međusobnih problema,
- stvaranje trajnoga prostora za profesionalno međusobno poštovanje,
- optimistične poruke,
- poticajni i ohrabrujući komentari,
- usmjeravanje učenika na odgovorno ponašanje.

6.2. Opterećenje učenika nastavom

Jedno od temeljnih čimbenika razrednog ozračja je upravo opterećenje učenika nastavom. Istraživanja pokazuju da postoje dva čimbenika koji utječu na opterećenje učenika nastavom, a to su direktni i indirektni. U direktne se svrstavaju učitelji, odnosno nastavnici, satnica, školski materijali, ambicija roditelja, a u indirektne se ubrajaju stanje i uvjeti škole, životni uvjeti, aktivnosti izvan škole te domaća zadaća. Škola uistinu i je napor, jer se kroz školovanje usvaja znanje, razvijaju mnoge sposobnosti koje iziskuju odgovarajuću razinu naprezanja (Jurčić, 2006).

Istraživanja pokazuju da je opterećenje učenika povijesni fenomen. Učeničke obrazovne sposobnosti u Hrvatskim školama su u raskoraku sa školskim zahtjevima. Pojavljuje se kvalitativno i kvantitativno opterećenje. Kvalitativno opterećenje podrazumijeva sadržaj koji je učenicima težak, nerazumljiv i apstraktan, dok kvantitativno opterećenje uključuje vremensku preokupiranost. Opterećenost učenika proizlazi iz opširnih nastavnih programa i osnova te porast ispitivanja i ocjenjivanja. Nastavni plan i program nije prilagođen dobi učenika što pridonosi preopterećenost. Kako bi se smanjila preopterećenost učenika, učitelj mora shvatiti učeničke razvojne mogućnosti. Učitelj treba objektivno ocjenjivati i vrednovati aktivnosti učenika te znati

odrediti količinu informacija i zadataka za učenike. Anketiranjem učenika i roditelja se uočilo da povećanjem satnice, nastavnim planom i programom, većim brojem ocjenjivanja, školskim udžbenicima dolazi do preopterećenja učenika (Brust Nemet, 2017).

Škola opterećuje učenike kroz sve stupnjeve školovanja, a razvijanje određenih sposobnosti, usvajanje znanja, norme ponašanje također zahtijevaju određenu razinu opterećenja. Učitelji trebaju opteretiti učenike, pritom pazeći na učenikove intelektualne i fizičke potencijale. Također treba potaknuti učenike na aktivno učenje. Učitelj treba uočiti promjene u okruženju i samim time smanjiti učenikovu bezvoljnost, frustraciju i monotoniju te se preusmjeriti na učenikovo zadovoljstvo nastave. Učenici mnogo vremena provode sjedeći, u prosjeku je to pet do sedam sati, što izaziva umor kod učenika, manjak koncentracije i zanimacija za rad. Upravo radi toga je potrebna ravnoteža između usmene aktivnosti učitelja i učenika. Neki udžbenici su opsežni i pisani teškim stilom što dovodi do opterećenja učenika. Ambicija roditelja i očekivanja često nisu u skladu s djetetovim potencijalima te očekuju visoke ocjene, jer su "odlične ocjene" mjerilo dobrog đaka. Neodgovarajući prostor, napučenost učenika u jednom razredu, loši higijenski uvjeti, manjak opreme i loši međuljudski odnosi mogu utjecati na opterećenje učenika. Roditelji često znaju upisati u brojne škole izvan redovite škole i na sportske aktivnosti što otežava učenicima učenje ili pisanje domaće zadaće. Postavljene obveze i zadatke učenici često obavljaju površno zbog opterećenja, što dovodi do gubljenja pozitivnog i kvalitetnog odnosa prema školi i učenju. Također neprimjerena količina domaće zadaće ili domaća zadaća koja je zadana za vikend ili praznike može biti čimbenik opterećenja nastavom. Preopterećenje učenika može dovesti do ometanja nastave, sukob s drugim učenicima, izolacije od strane drugih učenika. Nastavne aktivnosti koje omogućuju učenicima da se uključe povećavaju zanimaciju i praćenje nastavnih zadataka. Učitelji trebaju svoje učenike "zdravo" opteretiti, što podrazumijeva da ih se optereti primjereno njihovim mogućnostima i interesima (Jurčić, 2006).

6.3. Strah od školskog neuspjeha

Učiteljski utjecaj na razredni ugođaj igra ključnu ulogu u oblikovanju učeničke motivacije i njihovog stava prema učenju. Stoga je od izuzetne važnosti stvarati pozitivan razredni ugođaj. Idealan razredni ugođaj, koji potiče učenje, karakterizira se kao svrhovit, radan, opušten, srdačan, poticajan i dobro organiziran. Postizanje takvog ugođaja olakšava učenje, jer promovira pozitivan odnos među učenicima i potiče njihovu motivaciju za nastavu. Ovaj ugođaj temelji se na implicitnim vrijednostima koje naglašavaju važnost učenika i njihovog obrazovanja. Svrhovit pristup temelji se na naglašavanju kontinuiranog napretka u učenju, potičući učenike da maksimalno iskoriste svoje vrijeme. Brz početak nastave, pažljivo praćenje učeničkog napretka i dobra organizacija pomažu u održavanju besprijekornog tijeka nastavnog sata, istovremeno potičući učeničko sudjelovanje. Važno je izbjegavati ometanja tijekom nastavnog sata, jer ona smanjuju svrhovitost i usmjerenost prema zadatku. Također, naglašavanje svrhovitosti i radinosti potiče učeničko poštovanje autoriteta učitelja, kao organizatora i vođe nastavnih aktivnosti te promovira očekivanje da će učenici uložiti trud i postići dobar napredak u učenju. Opušten, srdačan i poticajan odnos s učenicima temelji se na vrsti veze koju učitelj gradi s njima. Opuštenost učitelja pomaže učenicima da se osjećaju slobodno, razvijaju znatiželju i interes za nastavu. Srdačnost implicira da učenici osjećaju da je učitelju stalo do njih i njihovog obrazovanja. Biti poticajan znači poticati učenike da izvrše zadatke i rješavaju probleme, pružajući podršku umjesto kritike. Važno je pravilno balansirati pružanje pomoći kako bi se učenici poticali na samostalnost. Naposljetku, uspostavljanje reda je ključno. Red se može postići na različite načine i mora biti u skladu s ostalim karakteristikama pozitivnog razrednog ugođaja. Počiva na vještinama organizacije i na odnosu s učenicima koji se razvija na osnovi međusobnog poštovanja i razumijevanja. Sve ove komponente zajedno grade temelj za stvaranje pozitivnog razrednog ugođaja, koji podupire učenje i potiče razvoj učenika (Kyriacou, 1991).

Obitelj, škola, društvo koje je povezano s djetetom, odnosno učenikom, može biti uzrok školskog neuspjeha. U suvremenom društvu škola predstavlja vrlo važno mjesto, dok školski uspjeh predstavlja važan čimbenik u "stvarnom svijetu". Škola postavlja mnoge zahtjeve učeniku pa je tako školski uspjeh, koji je zasnovan na ispitivanju i ocjenjivanju učenika, zapravo mjera osobitosti učenika, njegove okoline te

niza oblika ponašanja. Školski uspjeh čine tri skupine čimbenika, one koje se odnose na učenika, na okolinu te školu. Dob, spol, sposobnosti, ponašanje, aktivnost, ličnost su čimbenici koji se vežu za učenika. Socioekonomski status i obitelj na okolinu i učitelj, program i razredni kolektiv na školu (Bilać, 2008).

Postoje četiri velika razloga za školski neuspjeh, a to su akademska nepripremljenost, strah, lijenost i apatija. Akademska nepripremljenost proizlazi iz nekvalitetnog učenja, odnosno nepripremljenog dolaska na sat ili na ispit. Uspješno učenje ovisi o vještini učenja pa tako školski neuspjeh vezuje loš i neefikasan način učenja. Mali rezultati, a puno vremena uloženog, demotivira učenika. Strah može biti različit. Jedni se boje neuspjeha, dok se drugi boje uspjeha. Oni učenici koji se boje neuspjeha smatraju da im "ne ide" određeno gradivo i pritom neće trošiti vrijeme na učenje. Oni učenici koji se boje uspjeha, boje se odgovornosti, odnosno ne žele se isticati. Lijenost podrazumijeva one učenike koji žele biti uspješni, ali ne ulažu truda. Apatični ni u čemu ne vide smisao, ne interesiraju se. Učitelji trebaju naučiti učenike kako premostiti prepreke i ne trebaju snižavati očekivanja od učenika (Juričić, 2016).

6. MOTIVACIJA

Motivacija jest psihički proces koji usmjerava na tjelesnu ili mentalnu aktivnost te utječe na čovjekovo ponašanje. Kružnim crtežom se motivacijski proces može prikazati. Na početku je potreba za ostvarenjem cilja ili motiv, zatim ponašanje koje ga to toga cilja vodi, a kada se ostvari taj određeni cilj, stvara se potreba za novim ili višim ciljem te se motivacijski ciklus ponavlja (Vujić, 2007).

Motivacija usmjerava ponašanje ka zadanoj svrsi. Motiv može dolaziti unutar osobe, odnosno intrizično te iz okoline, odnosno ekstrizično. Razlika među motivacijama jest ta što intrizična izvire iznutra, a ekstrizična izvire izvan čovjeka. Vanjski motiv može biti određena nagrada, napredak, plaća, ocjena, to jest postignuća koje drugi kontroliraju. Unutarnji motiv može biti odgovornost, postignuća i kompetencije, koje dolaze iz rješavanja određenih zadataka ili aktivnosti. Obje motivacije se međusobno prepliću te na razne načine utječu na ponašanje, intenzitet, smjer i trajanje (Pavlović-Šijanović, 2021).

Unutarnja motivacija, vanjska motivacija te očekivanje uspjeha jesu tri najvažnija učinka na učeničku motivaciju u školi. Unutarnja motivacija se javlja kada učenici sudjeluju u aktivnostima s ciljem zadovoljenja vlastitih interesa, radoznalosti za gradivo koje se obrađuje ili kako bi razvili vještine i kompetencije u vezi s obvezama i zadacima koji im se postavljaju. Ljudi općenito žele razviti sposobnost i kompetenciju radi sebe, a ne kako bi postigli određeni cilj. Vanjska motivacija podrazumijeva kada učenici sudjeluju u određenoj aktivnosti kako bi postigli željeni cilj. Zato se angažiranje u aktivnosti često koristi kao sredstvo za postizanje različitih ciljeva, poput pohvale, stjecanja poštovanja ili divljenja prijatelja, ili kako bi se izbjegle potencijalno neugodne posljedice. Često se unutarnja i vanjska motivacija promatraju odvojeno, no one zapravo nisu nespojive. Učenici mogu imati snažnu i unutarnju i vanjsku motivaciju za sudjelovanje u određenoj aktivnosti. Na primjer, učenik uživa u rješavanju zadataka iz matematike, ali i želi postići dobar uspjeh. Očekivanje uspjeha je stupanj vjere učenika u vlastitu sposobnost da će postići uspjeh u određenoj aktivnosti. U zadacima koje učenici smatraju teškima i u kojima su mali izgledi za uspjeh, većina se neće potruditi uspjeti ih riješiti. Također za zadaće koje im se čine prelagane, smatraju nedostojne truda. Istraživanja pokazuju da oni zadaci koji su izazovni, više motiviraju učenike (Kyriacou, 2001).

Kada su zadaci i aktivnosti u okviru učeničkih kompetencija i kada učenici vide njihovu ostvarivost, tada se može pobuditi motivacija i želja za postignućem. Ukoliko su zadaci i aktivnosti van okvira, tada učenici mogu osjećati strah od neuspjeha, anksioznost, frustracije te se smanjuje motivacija za radom i učenjem. Zadaci i aktivnosti trebaju biti izazovni, ali ne i nedostižni. Kako bi se izbjegla dosada, nemotiviranost i pasivnost, valja uključiti dodatne sadržaje i izazove koji će potaknuti učeničku radoznalost. Pohvale, konstruktivne povratne informacije ili riješen zadatak potiču učenike, odnosno dodatno stimuliraju (Pavlović-Šijanović, 2021).

Motivacija učenika je specifična vrsta motivacije, jer svi trebaju postići iste ishode učenja, bez obzira na osobni interes. Svaki učenik je različit i učitelj je ta osoba koja treba pronaći adekvatan način da motivira svakoga. Maslowljeva piramida potreba, fiziološke potrebe, potrebe za sigurnošću, ljubav i pripadanje moraju biti zadovoljene kako bi učenici bili motivirani i ispunjavali više potrebe, potrebe za samoaktualizacijom i kompetencijom (Lipnjak, 2020).

7. DISCIPLINA

Riječ "disciplina" ima latinsko porijeklo i izvorno označava "učenje". Počela se koristiti za opis samodiscipline potrebne za obavljanje određenih zadataka. Disciplina se definira kao niz pravila koja reguliraju održavanje reda u specifičnim ustanovama i organizacijama te za "naviku poštivanja određenog reda". Njena svrha je sprječavanje pojave problema te djelovanje u slučaju da se problem ipak pojavi kako se ne bi ponovio (Galić, 2013).

U kontekstu odgoja i obrazovanja, pojam discipline obuhvaća postupke učitelja koji su reakcija na ponašanja učenika koja ugrožavaju red, sigurnost i proces učenja. Galić (2013; prema Charles, 1992) zaključuje da postoji pet kategorija nepoželjnog ponašanja u učionici: agresija (bilo fizička ili verbalna), nepoštenje (uključujući prepisivanje ili druge oblike varanja na testovima, te krađu), prkos autoritetu (kada učenik odbija slijediti upute učitelja), ometanje nastave (kao što je razgovor ili bacanje papirića) te nedostatak sudjelovanja u nastavi (u kojem učenik radi nešto drugo). Nedisciplina učenika je često navođena kao jedan od najvećih izazova u školi, što potvrđuju i učitelji, ravnatelji te roditelji. Očito je uočljivo u aktualnoj javnoj raspravi u Hrvatskoj o uvođenju suspenzije kao pedagoške mjere koja bi omogućila nastavnicima mogućnost privremenog udaljavanja "problematičnih" učenika s nastave ili općenito s obrazovnog procesa.

Galić (2013; prema Andrilović i Čudina-Obradović, 1996) identificira tri moguća izvora školske nediscipline. Prvo, biološke karakteristike djeteta mogu imati značajan utjecaj na pojavu nediscipline u školi. To uključuje slabiju mentalnu razvijenost koja može rezultirati smanjenom sposobnošću koncentracije i dužim trajanjem pažnje, što može poticati impulzivno i agresivno ponašanje. Također, moguće su oštećenje središnjeg živčanog sustava, što može rezultirati nemirom, prekomjernom aktivnošću, nemirnim ponašanjem i nespretnošću. Drugi izvor mogu biti emocionalni problemi djeteta, često se manifestiraju kroz nemogućnost djeteta da konstruktivno zadovolji svoje emocionalne potrebe. Na primjer, učenici koji ne dobivaju potrebnu razinu prihvatanja i poštovanja od vršnjaka i učitelja, često pribjegavaju neprikladnim ponašanjima kako bi privukli pažnju i zadovoljili te potrebe. Treći izvor nediscipliniranog ponašanja odnosi se na određene karakteristike okoline u školi. To

može obuhvaćati nedovoljno učinkovito vođenje razreda od strane učitelja, nepovoljne međuljudske odnose među članovima nastavnog tima, napetosti između učitelja, ravnatelja i stručnih suradnika, izostanak jasnih pravila ili njihovo ignoriranje, ograničenu suradnju između škole i roditelja, i slično. Svaki od ovih izvora zahtijeva specifičan pristup, no postoje i opća pravila koja se primjenjuju u uspostavi discipline. Osim uspostave jasnih pravila ponašanja, ključno je za učitelja dobro organizirati vremenski raspored nastave, maksimizirajući produktivno vrijeme provedeno u učenju. To može uključivati činjenje nastavnog sata zanimljivim i prilagodbu interesima učenika, aktivno uključivanje učenika u rad, održavanje dinamичnosti i raznolikosti u metodama poučavanja. Važno je izbjegavati prekide ili usporavanja tijekom sata, jer su takvi "prazni trenuci" idealni za pojavu nediscipline. Kada su učenici angažirani u zahtjevnim i zanimljivim aktivnostima, manje su skloni stvaranju poteškoća u ponašanju. U slučaju pojave problema, unatoč trudu, važno je pristupiti njihovom rješavanju. Preporučuje se primjena principa minimalne intervencije, koristeći metode koje neće nepotrebno ometati nastavni proces, ali će učinkovito riješiti problem. Primjer jednostavne primjene principa minimalne intervencije su neverbalni znakovi. Katkada je dovoljno prići učeniku koji se bavi nedopuštenom aktivnosti ili mu uputiti pogled kako bi se prekinula ta aktivnost. Pogodnost takvih neverbalnih intervencija je u tome što obično ne narušavaju koncentraciju drugih učenika niti prekidaju tijek nastave.

Ponekad je nužno intervenirati u učenikovo ponašanje jer značajno ometa rad ostalih učenika. U tim situacijama, često nije preporučljivo isključiti učenika iz razreda ili primijeniti suspenziju, što je često i zabranjeno statutom osnovnih škola u Hrvatskoj. Umjesto toga, preporučuje se razmotriti premještanje učenika na drugo mjesto u učionici kako bi se minimalno ometali drugi. Pozivanje roditelja u školu neki autori ne preporučuju jer smatraju da se šalje poruka kako učitelj nije sposoban riješiti problem i da nema povjerenja u sposobnost učenika da ga sam riješi. Kod starijih učenika, to može stvoriti dojam opće nemoći škole. Neki autori tvrde da je važno kontaktirati roditelje ako se pojedini problem ponavlja, ne s namjerom kritike, već kako bi se zajednički pronašlo najbolje rješenje (Galić, 2013).

8.1. Upravljanje razredom

Prema shvaćanju Posavec (2009:1) „Sustav upravljanja razredom obuhvaća:

a) Prihvaćanje različitosti – bez obzira kakav skup tehnika učitelji koriste u upravljanju razredom, svim je sustavima zajednička baš ova karakteristika. Učenici dolaze iz različitih sredina, s različitim kulturnim, radnim, razvojnim i društvenim navikama. Učitelj mora uzeti u obzir sve te karakteristike kada primjenjuje strategije upravljanja razredom (Loeser, Manning i Bucher, 2005).

b) Međusobni odnosi – nijedan razred ne može učinkovito funkcionirati ako učenici i učitelji ne uvažavaju posebne kvalitete koje svaki pojedinac unosi u odnos. Ljudski odnos s učenicima, pa čak i sa svakim učenikom ponaosob, je nešto što mora izgraditi svaki učitelj (Posavec, 2009).

Postaviti jasna pravila i očekivanja za učenike – to je temelj svakog sustava. Pravila trebaju biti sažeta (5 – 8), kako bi ih učenici mogli lako usvojiti kao smjernice za ponašanje. Poželjno je da pravila i postupci budu dogovoreni u suradnji s razredom. Pored pravila, učitelj treba reagirati na ponašanje učenika, potičući poželjno ponašanje i određujući negativne posljedice za neprimjereno ponašanje.

Učitelji koriste sljedeće strategije:

Upotrebljavaju dogovorene signale kako bi podsjetili razred na očekivano ponašanje, a ti signali s vremenom postaju navika. Koriste različite neverbalne znakove za označavanje neodgovarajućeg ponašanja (npr. prst na usnama). Daju opipljive nagrade za primjereno ponašanje (npr. kartice s pohvalama, žetoni itd.). Primjenjuju se grupne strategije u kojima odgovornost za očekivano ponašanje dijele svi članovi grupe (Posavec, 2009).

8.2. Asertivno ponašanje

Posavec (2009; prema Zarevski, 1998) zaključuje da asertivnost predstavlja ponašajni oblik u društvenim interakcijama kojim se afirmiraju vlastita prava,

izražavaju želje i osjećaji te odbijaju nerazumni zahtjevi na način koji ne nanosi štetu, bilo psihičku ili tjelesnu drugim osobama. Emmer i suradnici (2003) u radu Posavec (2009) objašnjavaju kako učitelji mogu manifestirati asertivno ponašanje u razredu: koristiti prikladan ton, odnosno govoriti jasno i glasno, izbjegavati izražavanje emocija u glasu. Komunicirati tijelom, održavati uspravno držanje u prisutnosti učenika koji krši pravila te zadržavati distancu koja nije prijeteća. Ustrajati u svojim naporima, ne ignorirati neprimjereno ponašanje.

Ovo ponašanje se uči, a ne postiže se instinktivno. Bazira se na razumijevanju i fleksibilnosti u međuljudskim odnosima te nije reaktivno. Asertivne osobe znaju što žele i mogu to zatražiti na način koji ne povređuje druge. Sposobne su kontrolirati svoje emocije. Prioritet im je rješavanje problema, a ne pobjeda. Asertivnost uključuje sposobnost odabira ponašanja koje je primjereno određenoj situaciji (pasivno, agresivno ili asertivno). Asertivna osoba aktivno sluša, poštuje druge i očekuje poštovanje prema sebi. Govori jasno, konkretno i izravno, izbjegavajući nepotrebne digresije. Izražava svoja očekivanja i osjećaje te konstruktivno iznosi primjedbe (kritike). Zna pravedno pohvaliti druge. Preuzima odgovornost za svoje riječi i postupke, spremna je priznati kad napravi grešku. Kontrolira svoje negativne emocije. Održava kontakt očima sa sugovornikom i prilagođava ton glasa situaciji (Posavec, 2009).

7.3. Kako pohvaliti učenika?

Prilikom pohvaljivanja učenika treba se nasmiješiti i pogledati učenika u oči, koristiti izraze u prvom licu i imenovati učenika, biti konkretan i reći na što se pohvala odnosi. Otkrivanje razloga - ponekad je važno razumjeti što stoji iza nekog ponašanja učenika, bilo da su to školski ili obiteljski faktori. Dobra i učinkovita organizacija – neki autori smatraju da je ova komponenta ključna za uspješno upravljanje razredom (Posavec, 2009).

Pohvale trebaju biti usmjerene na učenička postignuća, a ne na samog učenika. Učenik će tada dobiti jasnu povratnu informaciju za njegov rad. Pohvala je efikasna kada ju učitelj daje za trud, novo naučeno gradivo, ponašanje ili uspjeh koji nadilazi prijašnje učenikove uspjehe. Pohvala može biti u obliku kimanja glavom, individualiziranog

pozdrava ili iz neposredne blizine, što podrazumijeva isticanje nečeg jedinstvenog u učenikom radu. Kada je završen zadatak, određena aktivnost ili školski dan, učitelj bi trebao dati pohvalu. Pohvala je znak da je učenik na dobrom putu, također informacija kako izgleda izvrsnost i kakav je osjećaj biti izvrstan te je samo po sebi motivirajuće. Pohvala nadahnjuje, motivira i usređuje učenika te im omogućuje bolje učenje, rast i razvoj (Linsin, 2019).

Pohvale su besplate, one ne koštaju, a motiviraju učenike. Učitelji trebaju pohvaliti njihove postupke, a ne same učenike, kako bi dobili predodžbu što se od njih očekuje i kakvo ponašanje će se nagraditi. Pohvala treba biti osobna i precizna. Također učeniku treba objasniti zašto je ona važna. Valja pohvaliti trud, sposobnost postavljanja ciljeva te ustrajnost. Učenici cijene kada pohvale dobivaju od svojih prijatelja, stoga učitelj treba potaknuti učenike da hvale jedni druge. Prilikom davanja pohvala, ne treba pretjerivati, jer se dobiva suprotan učinak te učenici gube motivaciju. Kada se učenici pohvaljuju javno, pred cijelim razredom, može doći do natjecanja među učenicima, stoga se učenici trebaju pohvaliti privatno, jer će se učenicima takva pohvala činiti direktnija i značajnija. Pohvala učitelja je nešto što učenici trebaju zaslužiti i trebaju je dobiti ukoliko se dovoljno trude i marljivo rade (Gadzhiev, 2023).

8. INDIVIDUALIZACIJA NASTAVE

U našim školama, moderna nastava koja je ujedno i individualizirana razotkriva širi domet. Škola i učitelji sve više ovakvu vrstu nastave koriste i primjenjuju. Nastava se počinje usmjeravati prema svakom učeniku na osnovi njegovih individualnih potreba, mogućnosti, ali i interesa. Postoje brojne razlike između učenika jednog razreda poput: različite brzine napredovanja, brzine i tempa učenja, interesi, stavovi, dostignuća, odnos prema učenju, potiču iz različitih socijalno-kulturnih sredina, mentalna, obrazovna i kronološka dob, motivacija i slično. Individualizacija prihvaća sve ove razlike te se učenici postupno i kontinuirano privikavaju na složenije i opširnije zadatke. „ Tako se uspješno osposobljavaju da vrše selekciju činjenica po vrijednosti, kritički analiziraju materijale iz kojih uče, samostalno planiraju svoju aktivnost, koriste se različitim izvorima znanja, osposobljavaju se za klasifikacije i generalizacije činjenica, pravilno izvođenje zaključaka, povezivanje teorije i prakse, korištenje znanja

putem transfera, primjenu principa i pravila na novim slučajevima i situacijama, veću primjenjivost znanja u svakodnevnim praktičnim djelatnostima itd.“ (Stevanović, 2001:196). Prilikom organiziranja nastave i izbora sadržaja uvijek treba krenuti od individualnih razlika u psihološkom razvitku učenika. Nastava će biti korisnija i poželjnija za sve učenike, bez obzira na to imaju li učenici teškoće u razvoju ili su talentirani i nadareni. U svijetu su brojni pokušaji da izvođenje i organizacija nastave postane što fleksibilnija i bez čvrstih nastavnih predmeta, zadanog rasporeda sati te 45-minutnog nastavnog sata. Neka bolja rješenja su pokušali pronaći pojedini psiholozi i pedagozi te se neprekidno traga za boljim i novim. Suvremena nastava teži da svaki učenik bude aktivan te da njegove kreativne, stvaralačke i produktivne sposobnosti dođu do punog izražaja, tj. da se ostvari maksimalni odgojno-obrazovni efekt. Individualno učenje, odnosno individualno usvajanje nastavnih sadržaja je osnova individualizacije. Na osnovu učenikovih realnih psihofizičkih mogućnosti se nastavno gradivo posebno određuje. Individualizirane zadatke koji su primjereni znanju svakog učenika daje učitelj. Individualni oblik rada podrazumijeva individualizirana nastava. Ona sadrži takvo planiranje, organiziranje i realizaciju nastavnog programa koje respektira potrebe, interese i mogućnosti svakog pojedinog učenika te maksimalno razvija njihove sposobnosti i omogućuje uvjete za stvaralačko uključivanje u nastavni proces. Švicarski pedagog R. Dotran je najbolje izrazio sam pojam individualizacije „Individualizirani rad se sastoji u tome ne da svi individualno rade isti posao, već da se za svakog bira poseban rad koji mu odgovara. Jedino individualizirana nastava može voditi računa o razlikama i inteligenciji djece u jednom istom razredu, o sposobnostima pojedinaca, o njegovu ritmu i varijacijama u radu, o njegovim efektivnim varijacijama, o premorenosti i svim ličnim činiteljima koji utječu na njegovu efektivnost i na njegovo ponašanje u školi.“ (Stevanović, 2001:197). Individualizirana nastava utječe na ubrzani psihofizički razvoj svakog učenika upravo zbog toga jer je nastava dostupna svim učenicima, snažno razvija skrivene potencijale, doprinosi unapređenju učenikove slobodne, samostalne, kreativne i stvaralačke ličnosti (Stevanović, 2001).

Odgojno-obrazovni sustav, tj. osnovna škola nosi odgovornost za podizanje opće razine kulture i znanja. Svim učenicima treba biti omogućeno ostvarivanje optimalnog uspjeha, ne misleći pritom na materijalne, obiteljske ili socijalne prilike učenika koje mogu utjecati na njegove sposobnosti. Škola bi trebala uvažiti

individualne razlike i upravo se zbog toga provodi individualizacija nastave. Također se uvodi dopunska nastava, izvannastavne aktivnosti, produženi ili cjelodnevni boravak u školi (Kadum-Bošnjak, 2007).

Kurikularna reforma se usmjerava na individualizirani pristup svakom učeniku. Također putem odgojno-obrazovnih ishoda pruža objektivniji uvid učiteljima, učenicima i roditeljima u ono što se od samog učenika traži. Ovakav pristup treba omogućiti učenicima da u značajnijoj mjeri ostvare željene ishode, što implicira na to da poučavanje treba biti prilagodljivo mogućnostima učenika. Složenost zadatka treba biti takva da učenik može postići uspjeh. Od velike je važnosti da se učeniku prilagodi način učenja i poučavanja kako bi lakše ostvario ishode učenja, a samim time se postiže i veća motiviranost, zadovoljstvo i samopouzdanje. Učitelj kroz individualizirani pristup omogućuje učeniku da rješava zadatke prilagođene njegovim mogućnostima, sposobnostima i interesima, za razliku od individualnog rada gdje svi učenici rješavaju iste zadatke jednakih težina (Jelaković, 2016).

Ukoliko se pred učenika stavljaju zadaci koji su unutar njegovih mogućnosti, utoliko će biti u situaciji da doživi sreću za uspjehe u svom radu. Individualizacijom nastave učenik uči svojim tempom i samim time shvaća predmet koji uči te se tada opća i radna atmosfera mijenja i povećava učinkovitost nastave (Pandur, 2017).

Prema Puharić Burčul (2021) individualizirani pristup uključuje niz aktivnosti, postupaka, metoda, sredstava i materijala koje zastupaju posebne edukacijske potrebe učenika. „Individualizirani pristup, za razliku od prilagođenog programa, ne podrazumijeva sadržajnu prilagodbu nastavnog gradiva. On podrazumijeva samo prilagodbu načina rada i zahtjeva prema učeniku (kao i kod prilagođenog programa), ali bez sadržajne prilagodbe gradiva.“ (Puharić Burčul, 2021:1).

9.1. Metode poučavanja

Suradničko učenje je učenje u paru ili manjim skupinama koje imaju cilj rješavanja zajedničkih zadataka, istraživanje o zajedničkoj temi ili razvitak novih ideja. Suradničko učenje se pojavilo kod američkih autora kao natjecateljsko učenje u tradicionalnoj nastavi. Učenicima ovakvo natjecanje može biti poticajno u učenju, ali i

demotivirajuće, ovisno o uspjehu kojeg ostvare. Suradničko učenje se zastupa na ideji, ukoliko međusobno razgovaraju, utoliko će lakše i brže shvatiti i razumjeti složene pojmove. Rezultati brojnih istraživanja govore da suradničko učenje pospješuje učenje te je znanje dugotrajnije. Ovakav oblik učenja može biti u paru ili u skupinama od tri do šest učenika, gdje su članovi skupina različitih sposobnosti. Jensen (2003) navodi pet komponenata suradničkog učenja: pozitivna međuzavisnost, izravna interakcija, individualna i skupna odgovornost, suradnička umijeća i skupno procesuiranje. Učenici ovise jedni o drugima, ulažu maksimum, pomažu jedni drugima i ne odustaju. Učenici međusobno trebaju komunicirati, pomagati i dogovarati se. Svaki učenik ima obvezu i odgovornost unutar skupine. Trebaju prihvatiti jedni druge, uvažavati razna mišljenja, izgraditi povjerenje te riješiti moguće nesuglasice. Na kraju, trebaju procijeniti kvalitetu rada i ponašanje svakoga unutar skupine (Kadum-Bošnjak, 2011).

Rad u paru je jedan od značajnih motivatora učenikove aktivnosti u nastavi. Rad u paru utječe na radnu razrednu disciplinu te međusobno pričanje prelazi u aktivan rad i djelotvoran razgovor. Ovakav oblik rada potiče učenike, aktivni su, razvijaju svoje znanje i stječu sposobnosti (Jurčić, 2012).

Grupni rad je najidealniji kada su grupe formirane i sastavljene od četiri do šest učenika. Više učenika u grupi može utjecati na ometanje same nastave i održavanje pažnje. Formiranje klupa u grupe je uobičajena u većini učionica. Učitelji vjeruju kako učenici bolje uče kada surađuju jedni s drugima. U promicanju učenja veliku ulogu imaju socijalna interakcija i jezik. Učitelji trebaju osigurati dovoljno prostora za rad kako bi učenici bili uspješniji u izvršavanju zadataka. Također, treba ih razvrstati u grupe, pritom misleći na sposobnosti, prijateljstvo, spol i slično (Glazzard, Denby i Price, 2016).

Problemska nastava je vrsta nastave koja osposobljava učenike na rješavanje problema. Cilj ovakve vrste nastave je motivirati i pobuditi interes za novi nastavni sadržaj. Važno je postaviti problem, a učenici trebaju otkriti kako i na koji način riješiti taj postavljeni problem. Učenici samostalno dolaze do zaključka, a učitelj usmjerava ukoliko je to potrebno. Na kraju se zaključuje izvršeni rad te se razmatraju mogućnosti primjene novog znanja. Problemska nastava motivira, razvija kritičko mišljenje, povećava količinu znanja i znanje je trajnije. Zbog težine i kompleksnosti, ovakav oblik

nastave zahtijeva više vremena, stoga se ne može primjenjivati na svakom nastavnom satu (Kurnik, 2002).

10. KOMUNIKACIJA IZMEĐU UČITELJA I UČENIKA

Komunikacija je razmjena i kombinacija znakova, odnosno prijenos informacija. Radi se o obostranom posredovanju značenja u skupnom sustavu simbola koje je popraćeno čovjekovim stavom i stajalištem. Kodiranje, prijenos i dekodiranje su tri glavne faze društvenog komunikacijskog procesa (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2024).

Komunikacija jest osnova ljudskog odnosa s okolinom. Temelj je za razvitak odnosa. Komunikacija može biti verbalna, što znači da riječima razmjenjujemo poruke, a neverbalna komunikacija jesu držanje tijela, mimika i geste (Radić, Sabljčić i Šalamon, 2020).

Komunikacija je društveni proces kojim se primaju i pružaju informacije. Takav proces pruža međudjelovanje pojedinca i skupine, učitelja i učenika, učenika i učitelja, učenika i učenika. Komunikacija je od velike važnosti u odgojno-obrazovnom procesu. Kako bi učenici razumjeli što im učitelj govori, poruka mora biti razgovjetna, jasna, jednostavna i konkretna. Učitelj ima veliku odgovornost za uspješnost svakog učenika unutar razreda. Komunikacija je od izrazite važnosti, jer ona utječe na klimu u razredu pa tako i u cijeloj školi. Svaki učenik treba znati komunicirati, a učitelj ih upoznati s načinima komuniciranja. Trebaju upoznati sebe, međusobno se bolje upoznati, znati razgovarati, ali i slušati te uvažavati. Također, komunikacija je vrlo važna za učenikov akademski uspjeh. Komunikacijske vještine se postižu i stječu u nastavi. Učitelji i učenici koriste komunikaciju slušanjem, govorom, čitanjem i pisanjem. Neprimjerena, bezuspješna, nekvalitetna i loša komunikacija dovodi do poteškoća, nesporazuma i problema u školi. Kako bi se loša komunikacija izbjegla, poruka koju učitelj šalje treba biti jasna, a razvijene komunikacijske vještine učitelja će zasigurno pružiti učenicima usvajanje istih (Šejtanić, 2018).

10.1. Evaluacija i povratna informacija

Evaluacija je aktivnost u odgoju i obrazovanju koja je iznimno značajna. Evaluacija informira učenike, ali i učitelje o tome koliko je zajednički rad u nastavi zapravo uspješan. Svi rezultati i aktivnosti učenika se promatraju i procjenjuju za različite svrhe. Za prikazivanje rezultata se koriste različiti instrumenti i postupci. Postoji unutarnja i vanjska evaluacija. Kada je riječ o unutarnjoj evaluaciji, vrednovanje se provodi u školi, a sudionici su učitelj i učenici. Kada je riječ o vanjskoj evaluaciji, tada su sudionici izvan škole, točnije svi oni koji nisu sudjelovali u odgojno-obrazovnom procesu u školi (Matijević, 2005).

Gledajući s didaktičkog i dokimološkog stajališta, treba provoditi formativno, normativno i sumativno vrednovanje. Praćenjem rada i napredovanja učenika, učitelj treba stvoriti optimalne uvjete i pomoći svakom učeniku da postigne određene rezultate. Učitelj to postiže davanjem učenicima povratne informacije. Učiteljev zadatak je da primjeti teškoće i pogreške učenika te da poduzme pedagoške mjere kako bi se te teškoće uklonile. Takav oblik se naziva formativno vrednovanje. Normativno vrednovanje podrazumijeva usporedbu rezultata učenika s ostalim učenicima. Sumativno vrednovanje je davanje sintetičke ocjene za aktivnosti i rezultate pojedinog učenika na kraju nekog školskog perioda, kao što je polugodište ili kraj školske godine (Matijević, 2005).

11. PARTNERSTVO RODITELJA I ŠKOLE

Posljednjih desetljeća diljem svijeta, partnerski odnos između obitelji i škole je postao prioritet u području odgoja i obrazovanja. Kvaliteta tog odnosa ima izuzetan utjecaj na uspjeh učenika u školi, kako stručnjaci različitih profila ističu. Dokazano je da bolja suradnja između roditelja i škole dovodi do poboljšanja školskih rezultata učenika. Ključni faktor u razvoju njihovog odnosa je motivacija roditelja za aktivno sudjelovanje u obrazovanju svoje djece. Također, važna je percepcija roditelja o kvaliteti školskog osoblja, odnosno stručnosti nastavnika potrebne za poučavanje njihove djece. Dodatno, ističe se važnost partnerske orijentacije roditelja, nasuprot

tradicionalnom pristupu gdje su roditelji prepuštali cjelokupnu odgovornost za obrazovanje svoje djece školi. Učitelji i roditelji, odrasli koji brinu o mladima se susreću u školi. Njihova zajednička suradnja u atmosferi međusobnog povjerenja i poštovanja omogućuje ostvarivanje osnovnih odgojnih ciljeva poput onih da omoguće djeci stjecanje znanja, razvitak vještina i sposobnosti kako bi djeca, odnosno učenici mogli razviti svoje potencijale. Mnoga istraživanja su pokazala da suradnja učitelja i roditelja donosi pozitivan utjecaj na razvoj djece. Također, ukoliko su roditelji uključeni u razne oblike suradnje sa školom, škola može podići kompetencije roditelja za odgoj i kako bi ostvarili kvalitetniji odnos u obitelji. Aktivnim uključivanjem i pružanjem podrške u svakodnevnim aktivnostima djece u školi, unapređuje se suradnja s obitelji. Također je potvrđeno da angažiranje obitelji u obrazovanju njihove djece pozitivno korelira s njihovim učenjem. Ovo svakako doprinosi većim mogućnostima za daljnje školovanje djece, smanjenju rizičnih ponašanja te kao rezultat tome, nižim stopama suspenzija učenika iz škole. Brojna istraživanja pokazuju da aktivno sudjelovanje roditelja tijekom obrazovanja njihove djece ima značajnu ulogu na njihov školski uspjeh. Podrška koju roditelji daju tijekom školovanja ima pozitivan utjecaj na motivaciju i samopouzdanje djece. To rezultira boljim akademskim postignućima, ali i u drugim važnim aspektima života koji pridonose pozitivnom razvoju (Škutor, 2014).

Roditelji na razne načine mogu sudjelovati u školi, uključujući aktivnosti u učionici, suradnju u realizaciji i provedbi razrednih projekata, angažman u lokalnoj zajednici, sudjelovanje na izletima, sudjelovanju u istraživanjima i radionicama te pružanje stručne podrške. Oblici suradnje su raznovrsni i nose mnoštvo različitih termina kao što je to rad s roditeljima, obiteljska podrška, suradnja, partnerstvo i tako dalje. U Hrvatskoj se najčešće koristi termin suradnja s roditeljima. Suradnja s roditeljima podrazumijeva uzajamno izvješćivanje, učenje, dogovaranje, savjetovanje, druženje i to sve s ciljem kako bi se dijelila odgovornost za razvoj učenika. Odnos između škole i roditelja katkada mogu biti obilježeni konkurencijom i nerazumijevanjem, što zahtijeva kontinuirano razvijanje i poboljšanje takvih "veza". Granica tolerancije i uvažavanja treba biti postavljena na način koji najviše služi razvitku učenika. Roditelji zapravo procjenjuju kvalitetu obrazovanja kroz uspješnost svoje djece. U životu djeteta i obitelji, osnovno školovanje predstavlja drugotajan period, shodno tome obitelj pokazuje poseban interes za uspjeh i razvoj djeteta u tom razdoblju. Istraživanja pokazuju da se roditeljima povećava volja za suradnjom sa

školom ukoliko su zadovoljni školom. Roditeljski stavovi o školi se formiraju direktnim kontaktom sa školom, na primjer kroz komunikaciju s učiteljima, stručnim suradnicima ili drugim djelatnicima škole ili neizravnim kontaktima, na primjer mišljenjima djece, ocjenama, održavanjem discipline, komunikacijske vještine učitelja, vršnjački odnosi i slično. Stavovi roditelja često mogu biti subjektivni i ograničeni njihovim obvezama i osobnim iskustvima. Škola i obitelj moraju zajedno tražiti najbolja rješenja i načine za postizanje ciljeva i razvoj djece (Relja, 2021).

12. ISTRAŽIVAČKI DIO – INTERVJU

Intervju je mnogo više od voditelja koji postavlja pitanja na koja želi dobiti odgovor od intervjuirane osobe. Obje osobe se trebaju pripremiti te znati što činiti tijekom intervjua. Kako bi intervju bio učinkovit, treba vidjeti što se događa iz tuđe, ali i što se događa iz naše točke gledišta. To će pomoći predviđanju što će se sljedeće dogoditi. Kada se spominje riječ intervju, obično se usmjerava na razgovore za posao, no intervju se koristi za raznolike namjene. Pokretanje i organiziranje intervjua se koristi i u drugim kontekstima, kao što je prikupljanje i davanje podataka i informacija na unaprijed planirani način (Breakwell, 2007). Prema Breakwell (2007: 12) „Ta se pravila razlikuju po svojoj specifičnosti i strogosti i to u skladu s vrstom intervjua.“

Cilj provedena istraživanja prikazana u ovom radu je bio dublje istražiti što sve utječe na uspješnost učenja i uspješnost učenika u nastavi te kako motivacija, okruženje i suradnja s roditeljima utječe na razvoj učenika. Intervjuirane su 4 učiteljice: V. S. (1,5 godina radnog staža), M. B. (10 godina radnog staža) P. B. (više od 40 godina radnog staža) te pedagoginja, J. B. (35 godina radnog staža) iste škole.

12.1. Intervju s učiteljicom V. S.

1. Recite nam nešto o Vama (zašto ste odabrali baš ovu struku, ukupno radnog staža kao učiteljica,...)

Zovem se V. S., imam 25 godina i radim na zamjeni u OŠ Veruda u Puli. Trenutno imam oko 1,5 godinu radnog staža. Ovu struku sam odabrala jer volim rad s djecom, volim vidjeti napredak kod nekoga pa tako i biti barem dio tog napretka. Mislim da ovaj posao dosta nagrađuje i da se svaki trud isplati i naposljetku vidi. Volim i onaj dio posla u kojem zapravo nema predavanja ili učenja gradiva, već su to jednostavno razgovori s djecom. Imaju originalne i posebne načine razmišljanja, uče me isto koliko i ja njih, nasmijavaju me...a sve to kroz „obične“ svakodnevne razgovore. U tome uživam i to je veliki dio mog odabira struke.

2. Što je pozitivno u Vašem radu, a gdje vidite moguća poboljšanja?

Za sebe smatram da sam dosta opuštena i strpljiva u radu s djecom te smatram da time i u njima pobudim opuštenost pa tako učenike nije strah dignuti ruku, javiti se, reći netočan odgovor. Što se tiče poboljšanja, smatram da mi treba puno, ne jer mislim da sam loša učiteljica ili nekompetentna, već ovaj posao sam po sebi zahtijeva konstantno učenje, nadograđivanje znanja i napredovanje. Iskustvo čini čuda, a ja sam tek na početku te smatram da ću s vremenom sve više i više napredovati.

3. Navedite neke karakteristike koje smatrate važnim za profesiju učitelja?

Karakteristike koje smatram važnima za profesiju učitelja jesu strpljenje, odgovornost, smisao za humor, biti dobar motivator, dosjetljivost, kreativnost i mnoge druge. Svaka od njih je jako važna u radu s djecom jer s njima ne možemo žuriti, biti neodgovorni, stalno biti ozbiljni, statični... Djeci su potrebne te karakteristike kod učitelja jer će one biti motivator za njihovu aktivnost, trud i rad.

4. Što sve utječe na uspjeh učenika?

Na uspjeh učenika utječe njegova motiviranost, spremnost na rad, trud koji je spreman uložiti, ali u isto vrijeme isto to, ali s učiteljeve strane. Oboje moraju biti spremni na rad, motivirani i aktivni.

5. Koju ulogu motivacija učenika ima u postizanju uspješnosti u nastavi? Kako učitelji mogu potaknuti motivaciju učenika?

Motivacija ima veliku ulogu u postizanju uspješnosti u nastavi bila ona unutarnja ili vanjska. Ako dobro razmislimo, bez motivacije bi rijetko tko htio raditi ili uopće truditi se nešto postići. Učitelj učenike može motivirati na razne načine. Osim ocjene, motivator može biti i unutarnji. Djeci se može objasniti da će se oni dobro osjećati kada dobiju dobru ocjenu, kada uspješno odrade zadatak ili kada nekome pomognu. Može se napraviti i „semafor“ koji će učenike motivirati za pristojno ponašanje (zeleno – odlično, žuto – dobar, crveno – mora popraviti ponašanje). Još jedan od primjera je zamijeniti riječ moram rječju želim. Umjesto da se pitamo moram li napraviti ovo danas, pitat ćemo se želim li danas biti uspješan, dobiti pohvalu, pomoći drugome da uspije..?

6. Koje metode poučavanja smatrate najučinkovitijima za poticanje uspješnosti učenja?

Mislim da svaka metoda poučavanja donosi pozitivne strane. Nekada djeca samo žele razgovarati te tako dijaloški možemo obraditi sat, nekada su više zainteresirani za izlazak van ili praktičan rad, a nekada se žele igrati. Svaku metodu bi trebalo provoditi kroz nastavu kako bi ona bila dinamična i zanimljiva djeci, pa tako i motivirajuća i poticajna.

7. Koju ulogu okruženje za učenje ima u postizanju uspješnosti u nastavi?

Okruženje ima veliku ulogu u postizanju uspješnosti u nastavi. Ako dijete nema idealnu situaciju kod kuće ili nema potrebne uvjete za rad, to bi se trebalo nadoknaditi u školi. Dakle, učionica bi uvijek trebala biti primarno i optimalno mjesto za učenje i postizanje uspješnosti. Osim nastavnih sredstava i materijala koji su potrebni za rad, u učionici treba stvoriti pozitivno ozračje u kojemu će se svaki učenik osjećati ugodno i slobodno. Postoje razni načini i igre kroz koje se to može postići, ali je najvažnije osvijestiti se i shvatiti da svako dijete nema jednake prilike i jednake uvjete kod kuće, ali da to možemo nadoknaditi u svom razredu.

8. Kako suradnja s roditeljima/skrbnicima može pridonijeti uspješnosti u nastavi?
Koje korake bi učitelji trebali poduzeti kako bi uspostavili učinkovitu suradnju s roditeljima?

S roditeljima se treba „raditi“ od samog početka. Moramo im pokazati da smo mi ovdje zbog njihove djece te da svi imamo isti cilj – da dijete bude uspješno i zadovoljno. Stoga je potrebno s roditeljima održavati komunikaciju, pozivati ih na individualne razgovore, organizirati roditeljske sastanke i slično. Ukoliko postoji problem ili prepreka treba im objasniti da se to može riješiti i prevazići te ih tako ohrabriti, a ukoliko je sve kako treba, bitno je podijeliti i to s njima, pohvaliti i poticati i njih i učenike za daljnji rad.

9. Zašto je važno kontinuirano pratiti i ocjenjivati učenike? Kako povratne informacije mogu poboljšati uspješnost učenja i motivaciju?

Važno je kontinuirano pratiti i ocjenjivati učenike prvenstveno kako bi učenik sam vidio svoj napredak, a tako i učitelj. To je jedna od motivacija koje su odličan način da se učenike potakne i aktivira u nastavi. U slučaju da se dogodi da učenik dobije ocjenu kojom nije zadovoljan ili ne uspije riješiti zadani zadatak, to možemo iskoristiti kao dobru odskočnu dasku za budući rad i napredak. Povratne informacije treba davati

učestalo kako bismo imali sve informacije i detalje koje će biti važne pred kraj polugodišta ili godine, ali i onda kada se odlučimo da bismo učenika mogli nagraditi za njegov trud, rad i napredak.

10. Kako suradnja između učitelja i učenika može potaknuti uspješnost u nastavi?

Možete li navesti primjere kako učitelji mogu stvoriti poticajno okruženje za učenje kroz suradnju s učenicima?

Kao što sam gore spomenula, važno je biti strpljiv. Učenici neće uvijek reći točan odgovor čim im se postavi pitanje, neće odmah doći do rješenja nekog zadatka. Njih treba voditi postupno, korak po korak. Veza između učenika i učitelja je jako važna jer je učitelj onaj s kojim djeca provode veliki dio svog dana te ukoliko ta veza nije pozitivna i stabilna, učenici neće htjeti uložiti trud i biti aktivni. Ali, ako je njihov odnos stabilan i suradnički, učenik će biti spreman uložiti trud. Potrebno je uzajamno raditi, uložiti jednaku količinu truda s obje strane i biti spreman pomoći. Upravo ta pomoć je jedan primjer suradnje, biti otvoren i spreman pomoći bez obzira na situaciju. Također, treba objasniti učenicima da smo mi kao učitelji ovdje zbog njih, jer da nema učenika ne bi bilo ni učitelja. Tako ćemo dobiti njihovo povjerenje i uzajamno poštovanje.

11. Kako tehnologija može utjecati na uspješnost učenja?

Tehnologija može i pozitivno i negativno utjecati na uspješnost učenja. Zato je potrebno biti educiran i osposobljen kako bismo učenicima mogli osigurati samo one pozitivne strane. Korištenje tehnologije u nastavi učenicima daje dozu dinamike, nečeg drugačijeg, inovativnog. Možemo ju iskoristiti u svrhu suradničkog učenja, rada u paru, skupini i slično, u svrhu informiranja, gledanja dokumentarnih filmova, traženja informacija na internetu... U današnjem svijetu tehnologija olakšava rad u nastavi te ju ujedno čini i zanimljivijom.

12. Mogu li i kako učitelji uspostaviti i održavati pozitivnu disciplinu u razredu?
Koje metode ili strategije smatrate učinkovitima?

Na disciplini se mora raditi od samog početka. Učenicima je važno objasniti ulogu i dužnosti učitelja, pa tako i ulogu i dužnosti učenika. Potrebno im je objasniti da postoji vrijeme za zabavu i smijeh, ali postoji i vrijeme za rad i ozbiljnost. Tijekom nastavnog sata možemo napraviti pauzu tijekom koje ćemo pogledati smiješan i poučan video, ispričati vic, zagonetku, rastegnuti se i slično kako bi učenici vidjeli da učenje ne mora biti statično i „dosadno“. Najvažnije je odrediti granice i objasniti da je škola odgojno – obrazovna ustanova (objasniti značenje tih riječi) te da postoje pravila ponašanja kojih se svi zajedno trebamo pridržavati. Pozitivno ponašanje uvijek treba pohvaljivati i isticati, a negativno treba ispravljati i voditi ka boljem.

12.2. Intervju s učiteljicom M. B.

1. Recite nam nešto o Vama (zašto ste odabrali baš ovu struku, ukupno radnog staža kao učiteljica,...)

Zovem se M.B. Magistra sam primarnog obrazovanja i radim kao učiteljica razredne nastave u Osnovnoj školi u Puli. Posljednjih 10 godina bavim se odgojno-obrazovnim radom s učenicima u primarnom obrazovanju. Kontinuirano se stručno usavršavam i sudjelujem na raznim edukacijama, stručnim skupovima, radionicama, predavanjima. Mentorica sam studenticama razredne nastave s Učiteljskog fakulteta u Puli koje obavljaju stručnu praksu u našoj školi. Voditeljica sam dramske grupe "Pif, paf, pu" u sklopu izvannastavne aktivnosti od 2018. g. 2022.g. Završavam naprednu razinu edukativnog programa "Pomozi Da" u području promicanja i zaštite mentalnog zdravlja djece i mladih čime postajem dio mreže 3P mentora. 2022.g. završavam ciklus on line edukacija o NTC sistemu učenja kod autora programa dr. Rajovića. Kada ne radim - putujem po svijetu, idem na koncerte, čitam prozu i poeziju, izrađujem prirodnu kozmetiku, posvećujem se obitelji, prijateljima i šumi.

2. Što je pozitivno u Vašem radu, a gdje vidite moguća poboljšanja?

Spadam u klasu entuzijasta koji vole svoj poziv. Svjesna sam činjenice da se svijet ubrzano mijenja zbog dostupnosti sve razvijenijih tehnologija. Promjene utječu na sve nas. Iz tog razloga zanimaju me suvremeni i inovativni pristupi poučavanju i obrazovanju, očuvanje i unaprijeđenje mentalnog i socijalnog zdravlja učenika kao i kreativni pristup u radu s djecom. Sve češće u nastavnoj praksi primjenjujem metode "aktivnog učenja" poput igrifikacije, projektnog učenja, istraživačkog rada, pripovijedanja, izrade kreativnih lektira, umnih mapa, maketa, kraće tjelovježbe na satu i sl. Nastojim u radu učenike potaknuti na kritičko mišljenje, uključiti ih u timski rad i p(r)obuditi male istraživače u njima. Na taj način pokušavamo izbjeći formalizam u znanju. Djeca najbolje uče kroz igru. Zapravo, misle da se igraju, a pritom usvajaju gradivo. Proces usvajanja gradiva mogao bi zaista biti zabavniji jer time povećavamo njihovu motivaciju i aktivnost na satu. Generacije učenika koje danas školujemo rođene su u digitalnom dobu, imaju drugačije potrebe i interese. Korištenjem IKT-a u nastavi proces usvajanja znanja postaje dinamičniji, bogatiji, zanimljiviji i primamljiviji učeniku. Mjesta za poboljšanje i daljnji osobni napredak u radu uvijek ima. Ukratko, sve se svodi na cjeloživotno učenje.

3. Navedite neke karakteristike koje smatrate važnim za profesiju učitelja?

Sjećam se svog bivšeg učenika koji je jednom prilikom izjavio na satu da sam njihova "školska mama". Svakodnevni rad s djecom zahtjeva veliku odgovornost. Djeca se vežu za nas učitelje, promatraju nas, uče od nas. Tvrdim da su pravi mali skeneri - sve vide, čuju i osjećaju. Učitelj predstavlja bitnu osobu u životu djeteta. Prije svega osoba koja radi s učenicima treba biti odgovorna, stručna, empatična, kreativna, motivirajuća, dosljedna, poštena, humana, znatiželjna, humoristična, iskrena, povjerljiva, strpljiva, marljiva, snalažljiva, tolerantna, asertivna, smirena, komunikativna, ambiciozna, ljubazna, uporna, pozitivna i draga osoba. Nabrojala sam neke poželjne osobine, ima ih još mnogo. Kvalitetan odnos s učenicima imat će učitelj koji promišlja o svom radu, učitelj koji zahtijeva poštivanje razrednih pravila i koji sam drži do istih. Učinkovit učitelj stvara pozitivnu razrednu klimu, promiče aktivno i suradničko učenje. Sjetih se Josipa

Prudeusa, taman ću s njegovim simpatičnim citatom završiti odgovor na pitanje. „Učitelj koji se ne smije – ne smije u razred!“

4. Što sve utječe na uspjeh učenika?

Na školski uspjeh učenika utječe cijeli niz čimbenika. Tu su obitelj i škola koji bi prvenstveno trebali njegovati partnerski odnos i zajedno sudjelovati u razvoju djeteta. Djecu treba učiti kako učiti. Učenici trebaju znati svoja prava, ali i biti svjesni svojih obveza u školskom okruženju. Aktivan odnos prema radu, motivacija, upornost, samostalnost, pozitivno razredno okruženje te razne strategije učenja dovest će učenika do željenih rezultata. Danas u društvu govorimo o hiperinflaciji odlikaša, roditelji ponekad postavljaju nerealno visoka očekivanja pred djecu već u razrednoj nastavi. Učenici su pod pritiskom da trebaju imati zaključnu peticu iz svakog predmeta. To je postao negativan trend. Prisjećam se male učenice iz prethodne generacije koja se rasplakala jer je prošla 3. razred s prosjekom od 4,9 i rekla da zbog zaključne vrlo dobre ocjene iz Matematike neće moći upisati gimnaziju koju u budućnosti planira. Svako dijete ima različite sposobnosti i interese. U skladu s time im treba pristupati s učiteljske i roditeljske strane. Trebamo brinuti o dječjem mentalnom zdravlju, prije svega. Kronično nam nedostaju psiholozi, logopedi, pedagozi, socijalni pedagozi, edukacijski rehabilitatori u školama. Ista nam je misija - biti podrška i pomoć u prevladavanju različitih teškoća. Školskim uspjehom učenik stvara pozitivnu ili negativnu sliku o sebi. Potrudimo se da stvori pozitivnu.

5. Koju ulogu motivacija učenika ima u postizanju uspješnosti u nastavi? Kako učitelji mogu potaknuti motivaciju učenika?

Motivacija je ključna. U svemu što radimo. Ako smo motivirani, jednostavnije ostvarujemo svoj cilj. Učimo lakše ako smo radoznali ili ako znamo da slijedi kakva "nagrada" za ostvaren uspjeh. Pred učiteljima je priličan svakodnevni izazov kako potaknuti učenike na rad, kako ih zaintrigirati za određenu temu. Poticati možemo pohvalom, ocjenom, nagradom. Iskustveno učenje najviše motivira učenike. Lakše

postiću bolje rezultate i efikasniji su. Igrom dijete postaje kreativno i aktivno, pa je učenje kroz igru najbolji način za poticanje unutarnje motivacije. Danas se susrećemo s hiperpažnjom na satu, sa slabijom koncentracijom i grafomotorikom u učenika, siromašnijim vokabularom, motoričkom nespretnošću. Kako motivirati učenike unatoč tomu? Primjenjive su raznorazne tehnike: Što sve utječe na uspjeh učenika? Koju ulogu ima motivacija u postizanju uspješnosti u nastavi? Kako učitelji mogu potaknuti motivaciju učenika? Kvizovi, vrući stolac, igre uloga, asocijacije, križaljke, kolo sreće, milijunaš, zagonetke, oluje ideja, rebusi ... Recimo, moji učenici vole kada im se na satu Likovne kulture pušta glazba - umiruje ih. Obavezno poslušamo Vivaldija i njegova četiri godišnja doba kroz nastavnu godinu. Sviđa im se instrumentalna glazba. Na satu Hrvatskog jezika vole glumiti u igrokazima i ponavljati vrste riječi kroz tjelovježbu (npr. imenica - pljesak, glagol - tapšanje koljena, pridjev - pucketanje prstima), vole čitati na glas dok se kreću po razredu ili čitati u različitim zadanim pozama. Ponekad učenici na satu jedni druge ispituju gradivo i postavljaju zadatke. Zanimljivije su im lektire koje sadrže kreativne zadatke koje na satu tada rješavaju, najčešće u manjim grupama. Na satu Prirode i društva vole glumiti novinare i istraživače. Znaju me ugodno iznenaditi svojim dosjetkama i pitanjima/odgovorima. U takvim situacijama vidiš da uživaju u učenju, brže napreduju, proširuju gradivo. Mi učitelji trebamo svakodnevno pratiti i češće javno pohvaliti napredak i postignuće koje među djecom primjetimo.

6. Koje metode poučavanja smatrate najučinkovitijima za poticanje uspješnosti učenja?

U suvremenoj školi učenik je u središtu fokusa. Naglasak je na aktivnom učenju. Učitelj više nije u ulozi tradicionalnog predavača kao nekad, dolazi do promjene. Postajemo mentori, organizatori, suradnici, voditelji. Moderiramo nastavni proces. Nastava se u manjoj mjeri izvodi frontalno, a više pažnje posvećuje se radu u paru, grupnom radu, terenskoj i izvannastavnoj nastavi. Učenik kroz istraživanje i interakciju s vršnjacima dolazi do novih spoznaja, znanja i vještina. Nadalje, učenike se potiče na sustavno učenje, logičko zaključivanje, razvijanje kreativnog i kritičkog mišljenja. Mislim da na taj način omogućujemo kvalitetnije provođenje nastave. Na nastavi se također provodi

vršnjačko vrednovanje i samovrednovanje. Istina je i ta da organizacija sata aktivnog učenja zahtijeva povećani i dodatni angažman učitelja u smislu planiranja i osmišljavanja aktivnosti.

7. Koju ulogu okruženje za učenje ima u postizanju uspješnosti u nastavi?

Naša učionicu doživljam kao malu kreativnu manufakturu dječjih ideja i radova. Posebno mjesto u kojem se, iza zatvorenih vrata, odvijaju prava čudesa kada se učenici motiviraju i "zaigraju". Učionica nam je tehnološki dobro opremljena. S učenicima planiram dodatno urediti interijer učionice. Želja nam je da imamo "zelenu učionicu", punu biljaka o kojima učenici brinu. Mislim da će nekad u budućnosti učionice prilično drugačije izgledati, potrebno (nam) je više prostora, više kutaka gdje se može čitati, pisati, svirati, stvarati, odmoriti. Škola bi trebala predstavljati mjesto gdje se učenici osjećaju voljeno, sigurno i prihvaćeno. Pozitivna razredna klima realizirat će se ukoliko aktivno sudjeluju svi učenici, ukoliko među njima vladaju dobri odnosi koji pozivaju na suradnju i zajedništvo. Školska klima utječe na kvalitetu nastave, kao i na emocionalno - socijalni razvoj učenika.

8. Kako suradnja s roditeljima/skrbnicima može pridonijeti uspješnosti u nastavi? Koje korake bi učitelji trebali poduzeti kako bi uspostavili učinkovitu suradnju s roditeljima?

Svi imaju koristi od dobre suradnje - dijete, roditelji, učitelji i škola. Kvalitetna suradnja s roditeljima doprinosi boljem školskom uspjehu učenika. Komunikacija bi trebala biti asertivna, otvorena i dvosmjerna, a roditelji dobro informirani i uključeni u aktivnosti razreda. Roditelje treba pozvati na suradnju i partnerstvo već na prvom roditeljskom sastanku, no isto tako trebamo se upoznati i s njihovim očekivanjima. Roditeljima trebamo jasno istaknuti naša najvažnija pravila, objasniti način na koji će se komunikacija s njima odvijati, kako ćemo i što sve raditi s učenicima. Poželjno je da je komunikacija češća, da su roditelji prisutniji i redovitiji na individualnim informacijama uživo, pogotovo sada kada u eri e-dnevnika imaju svakodnevni uvid u ocjene u par

klikova. Zaključak je da učitelji trebaju uvažavati roditelje, kao što roditelji trebaju uvažavati učitelje.

9. Zašto je važno kontinuirano pratiti i ocjenjivati učenike? Kako povratne informacije mogu poboljšati uspješnost učenja i motivaciju?

Da bi naše ocjene bile što objektivnije i realnije, danas u kurikularnom pristupu koristimo tri pristupa vrednovanju učenika - vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje, vrednovanje naučenog. P Vrednovanje za učenje omogućuje učenicima pravodobnu povratnu informaciju kojom će se konkretnije usmjeriti u učenju. Učenici imaju priliku pokazati što su naučili i isto tako saznati kako unaprijediti svoje učenje. Primjenom rubrika učenici unaprijeđuju proces učenja, znaju što se od njih očekuje, a nama učiteljima je olakšano planiranje budućih sadržaja za poučavanje. Tu ubrajamo različite formativne metode poput izlaznih kartica, bilježaka i promatranja. Vrednovanje kao učenje podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja te razvoj učeničkoga autonomnog i samoreguliranog pristupa učenju. Vrednovanje naučenog pak rezultira ocjenom. Počela sam češće, pri usmenoj provjeri znanja, postavljati pitanje učenicima kojom bi ocjenom sami sebe vrednovali / ocijenili. Mogu reći da svoje znanje sve realnije procjenjuju, a znaju prema sebi biti i stroži (referiram se na treći i četvrti razred razredne nastave).

10. Kako suradnja između učitelja i učenika može potaknuti uspješnost u nastavi?

Možete li navesti primjere kako učitelji mogu stvoriti poticajno okruženje za učenje kroz suradnju s učenicima?

Suradnja je uzajamna. Učim njih, a oni uče mene. Najvažnije je da djeca osjećaju da ih se poštuje i da ih se stvarno vidi/čuje. Bitno je povjerenje, a ono se sustavno gradi. Neverbalna komunikacija također čini svoje - pogled, dodir, osmijeh, gesta, mimika, stav tijela - djeca uočavaju i reagiraju. Učenici itekako prepoznaju koliko se trudite i koliko sebe dajete u odnos s njima.

11. Kako tehnologija može utjecati na uspješnost učenja?

Tehnologija otvara nove perspektive i mogućnosti. Takvo poučavanje je suvremenije, zanimljivije, fleksibilnije i dinamičnije. Opuštenije je, a istodobno vlada radno okruženje na satu. Učenici su aktivniji i motiviraniji. Uporabom IKT-a pratimo nove trendove u obrazovanju. Učenike je pritom potrebno educirati o digitalnom alatu koji će se na nastavi koristiti. Upute trebaju biti jasne i razumljive, kao i zadani zadaci. Trebamo znati kako iskoristiti sklonost učenika prema digitalnim sadržajima. Koristimo u radu digitalne alate poput Wordwalla, Book Creatora, Avatarmakera, Kahoota, Canve i sl. Digitalni alati pokazali su se uspješnim u svladavanju i ponavljanju gradiva. Digitalne zadatke rado rješavaju i učenici na satima dopunske nastave.

12. Mogu li i kako učitelji uspostaviti i održavati pozitivnu disciplinu u razredu?

Koje metode ili strategije smatrate učinkovitima?

Upravljanje razredom zna biti pravi izazov. Disciplina u razredu svakako treba postojati. Učenici trebaju osjetiti da imamo kontrolu nad razredom. Važno je na samom početku školske godine jasno definirati afirmativna pravila ponašanja u razrednom odjelu. Volim u dogovoru s učenicima kreirati naš mali razredni pravilnik. Pravila su postojana, a kako učenici bivaju stariji, tako proširujemo i po potrebi uvodimo nova. Isto tako, uz postavljanje pravila, treba znati organizirati nastavu i stvoriti poticajno okruženje za učenje. Nastava treba biti jasno isplanirana. Nastojim demokratski voditi svoj razred, trudim se. Držim prilično do poštivanja pravila jer smatram da ona nisu djeci ograničenja, već putokazi u ponašanju. Učimo zajedno prepoznati emocije i učimo kako se s njima nositi. Mislim da više trebamo raditi na razvijanju empatije i emocionalne inteligencije kod djece. Naučiti ih prepoznati, imenovati i prihvatiti različite emocije kod sebe i drugih. Djeca koja nisu naučila iskazivati svoje emocije često imaju poteškoća s ljutnjom, agresivnim i impulzivnim ponašanjem.

12.3. Intervju s učiteljicom P. B.

1. Recite nam nešto o Vama (zašto ste odabrali baš ovu struku, ukupno radnog staža kao učiteljica,...)

Ime mi je P. B. i učiteljica sam razredne nastave sa dugogodišnjim stažom (više od 40 godina). Opredijelila sam se za ovu struku zbog ljubavi prema djeci i onom veselju što djeca pružaju.

2. Što je pozitivno u Vašem radu, a gdje vidite moguća poboljšanja?

Pozitivno u mom radu je što se svaki dan vide promjene , napredovanje djece ,a moguća poboljšanja vidim u smanjenju broja učenika po odjeljenjima kao i prilagođavanje nastavnog plana i programa novim vremenima i uvjetima rada.

3. Navedite neke karakteristike koje smatrate važnim za profesiju učitelja?

Svaki učitelj morao bi prvenstveno biti strpljiv , motiviran za rad , spreman prilagoditi se nepredviđenim situacijama.

4. Što sve utječe na uspjeh učenika?

Na uspjeh učenika utječe motiviranost učitelja , pristup svakom djetetu kao osobi i poticanje njihovih pozitivnih osobina.

5. Koju ulogu motivacija učenika ima u postizanju uspješnosti u nastavi? Kako učitelji mogu potaknuti motivaciju učenika?

Motivacija učenika ima veliku ulogu u postizanju uspješnosti u nastavi , a potaknuti je može učitelj svojim pozitivnim komentarima , pohvalama za uspješno rješavanje problema.

6. Koje metode poučavanja smatrate najučinkovitijima za poticanje uspješnosti učenja?

Za poticanje uspješnosti učenja najučinkovitije su istraživačke metode , kroz igru , učenje putem rješavanja problema.

7. Koju ulogu okruženje za učenje ima u postizanju uspješnosti u nastavi?

Okruženje u nastavi ima također važnu ulogu za učenje . To je uređenje učionice , stvaranje prijateljstva , jačanje na samopouzdanju učenika.

8. Kako suradnja s roditeljima/skrbnicima može pridonijeti uspješnosti u nastavi? Koje korake bi učitelji trebali poduzeti kako bi uspostavili učinkovitu suradnju s roditeljima?

Suradnja s roditeljima također može pridonijeti uspješnosti u nastavi, jer roditelj mora biti uključen u školski život učenika i škole. Učenik mora znati da je roditelj upoznat sa zbivanjima u školi.

9. Zašto je važno kontinuirano pratiti i ocjenjivati učenike? Kako povratne informacije mogu poboljšati uspješnost učenja i motivaciju?

Kontinuiranost u praćenju i ocjenjivanju je važna samim time što na informacijama i uvidom u radove učenika roditelj prati napredovanje djeteta i po potrebi na vrijeme može reagirati.

10. Kako suradnja između učitelja i učenika može potaknuti uspješnost u nastavi?
Možete li navesti primjere kako učitelji mogu stvoriti poticajno okruženje za učenje kroz suradnju s učenicima?

Poticajno okruženje za učenje kroz suradnju učitelj može stvoriti stjecanjem povjerenja, savjetovanja, zajedničkim rješavanjem problema ,...

11. Kako tehnologija može utjecati na uspješnost učenja?

Tehnologija je također važna u stjecanju znanja , ali u kombinaciji sa klasičnim načinima.

12. Mogu li i kako učitelji uspostaviti i održavati pozitivnu disciplinu u razredu? Koje metode ili strategije smatrate učinkovitima?

Za postizanje i održavanje discipline u razredu potrebno je odmah na početku postaviti jasna pravila. Učitelj mora imati jasan , kritički i samouvjereni stav. U nastavnom procesu imati što manje tzv. „praznog hoda „ i na kraju surađivati s roditeljima.

12.4. Intervju s pedagoginjom J. B.

1. Recite nam nešto o Vama (zašto ste odabrali baš ovu struku, ukupno radnog staža kao učiteljica,...)

Radim na mjestu školskog pedagoga oko tridesetpet godina, ovo mi je treća osnovna škola u kojoj se profesionalno razvijam. Završila sam gimnaziju, prva sam generacija reforme školstva, popularno zvana "Šuvarova reforma", tj. prva dva razreda bila su opće obrazovna, a treći razred smo se usmjeravali- nastavila sam smjer stručni suradnik u nastavi. Program je bio gimnazijski s pojačanom grupom pedagoških

predmeta. Profesor sociologije utjecao je na moje opredjeljenje da upišem Filozofski fakultet u Zadru, dvopredmetni studij pedagogije i sociologije.

2. Što je pozitivno u Vašem radu, a gdje vidite moguća poboljšanja?

Rad s učenicima je inspirativan, kreativan, moj radni dan je nepredvidiv i često su velika odstupanja od plana i radnog dana. Profesionalno djelujem tako da pokažem, a ne da kažem. Primjer rada s učenicima je najbolji pokazatelj. Važno je neprestano učiti jer je samo tako moguće prihvaćati promjene. Odgojno obrazovna paradigma morala bi se temeljito mijenjati. Aktivan učenik je jedan od odgovora u promjeni paradigme.

3. Navedite neke karakteristike koje smatrate važnim za profesiju učitelja?

Stručnost, dosljednost, pravednost, profesionalizam.

4. Što sve utječe na uspjeh učenika?

Sinergija učitelj – učenik- roditelj – ishodi učenja. Teško je reći što više utječe.

5. Koju ulogu motivacija učenika ima u postizanju uspješnosti u nastavi? Kako učitelji mogu potaknuti motivaciju učenika?

Motivacija je ključna, bez motivacije nema uspjeha, napredovanja, ali valja jasno istaknuti da učenici u osnovnoj školi uče radi roditelja, učitelja. Rijetki učenici u osnovnoj školi imaju razvijenu intrinzičnu motivaciju, toga treba biti svjestan učitelj.

6. Koje metode poučavanja smatrate najučinkovitijima za poticanje uspješnosti učenja?

Najučinkovitiji način učenja je aktivno učenje, tek aktivnim učenjem utječemo na razvoj sinapsi, razvoj radne memorije, razvoj strpljenja, upornosti.

7. Koju ulogu okruženje za učenje ima u postizanju uspješnosti u nastavi?

Sistematičnost, urednost, preglednost su vrlo važni u procesu učenja.

8. Kako suradnja s roditeljima/skrbnicima može pridonijeti uspješnosti u nastavi? Koje korake bi učitelji trebali poduzeti kako bi uspostavili učinkovitu suradnju s roditeljima?

Uključivanjem roditelja da aktivno sudjeluju u procesu razvoja i učenja djeteta. Roditelji su partneri u procesu koje prolazi njihovo dijete. Bazično povjerenje je ključ uspješne suradnje.

9. Zašto je važno kontinuirano pratiti i ocjenjivati učenike? Kako povratne informacije mogu poboljšati uspješnost učenja i motivaciju?

Kako je motivacija za učenje povezana s okruženjem u kojem živi učenik, uloga učitelja je nezamjenjiva, a to se bazira na povratnim informacijama koje učenik dobije kroz kontinuirano praćenje i vrednovanje.

10. Kako suradnja između učitelja i učenika može potaknuti uspješnost u nastavi?

Možete li navesti primjere kako učitelji mogu stvoriti poticajno okruženje za učenje kroz suradnju s učenicima?

Rad u grupi, paru, interaktivni odnos među učenicima koji poput mrežnog dijagrama kreira učitelj.

11. Kako tehnologija može utjecati na uspješnost učenja?

Tehnologija je dobro došla ali pod praćenjem i usmjeravanjem učitelja. Tehnologiju možemo izbjegavati, ali ne možemo pobjeći.

12. Mogu li i kako učitelji uspostaviti i održavati pozitivnu disciplinu u razredu?

Koje metode ili strategije smatrate učinkovitima?

Stvarni autoritet učitelja održava pozitivnu disciplinu, dobra pripremljenost, isplanirana svaka faza nastavnog sata, uvažavanje individualnih razlika među učenicima, imati pripremljene dodatne materijale za učenike koji brže napreduju, isto tako imati dovoljno vremena za one koji sporije napreduju. Danas učenici loše reagiraju na metode ucjene, straha i potrebno je umijeće vođenja i poticanje učenika za učenje. Ponavljanje je majka znanja, organiziranost, elaboriranje, povezivanje, metakognicija – omogućiti da učenik poveže znanje iz različitih odgojno obrazovnih područja i primjeni.

12.5. Zaključak intervjua

Provedbom intervjua, može se zaključiti da sve tri učiteljice i pedagoginja rade i vole svoj posao te ih rad s učenicima inspirira i uveseljava. Također se slažu da je učenje i nadograđivanje znanja važan dio ovakvog posla. Karakteristike koje smatraju važnima za profesiju učitelja jesu dosljednost, stručnost, humor, kreativnost, pravednost, profesionalizam, biti dobar motivator i mnogi drugi. Na školski uspjeh učenika utječe cijeli niz čimbenika, kao što su motiviranost učenika, ali i učitelja, razredno ozračje, ali i odnos između učitelja i učenika te roditelja. Motivacija ima ključnu ulogu u postizanju uspješnosti u nastavi, bila ona unutarnja ili vanjska. Učitelji mogu poticati učenike pohvalom, ocjenom ili nagradom. Također se učenici mogu motivirati koristeći razne tehnike i igre u nastavi. Slažem se s učiteljicama V.S. i M.B. te idejama koje su navele u odgovorima. Posebno me dojmila ideja zamjene riječi moram u riječ želim, ali i "semafor", što je navela učiteljica V. S., a učiteljica M. B. je također dala nekoliko ideja kako motivirati učenike, poput kvizova, vruće stolice, igre uloga, asocijacije, milijunaš, puštanja glazbe, ponavljati vrste riječi kroz tjelovježbu i slično. Razne su metode poučavanja koje su najunčikovitije za poticanje uspješnosti u učenju. Aktivno učenje, istraživačke metode, rad u paru, grupni rad, terenska i izvannastavna nastava su samo od nekih. Okruženje za učenje je također važan za učenike. Osim nastavnih sredstava i materijala koji su potrebni za rad, u učionici se treba stvoriti pozitivno ozračje u kojemu će se svaki učenik osjećati ugodno i slobodno. Učiteljice navode da je pozitivno razredno ozračje, kao i samo uređenje učionice veoma bitno. Sve tri učiteljice i pedagoginja se slažu kako je suradnja s roditeljima važna te njihovo međusobno povjerenje. Slažem se s učiteljicom M. B. gdje navodi kako bi komunikacija trebala biti asertivna, otvorena i dvosmjerna, uz dobro informiranje roditelja te uključivanje u aktivnosti razreda. Roditelje već na početku treba pozvati na suradnju i partnerstvo i upoznati se s njihovim očekivanjima. Također je od velike važnosti roditeljima dati jasna pravila kod načina komunikacije. Dvije učiteljice i pedagoginja govore kako je važno kontinuirano pratiti i ocjenjivati učenike kako bi i učenici dobili povratnu informaciju o svom radu, kako bi ih se motiviralo i aktiviralo za daljni napredak, dok jedna učiteljica navodi kako je kontinuirano praćenje i ocjenjivanje bitno radi roditelja te ukoliko je potrebno, mogu reagirati. Učiteljice zaključuju kako se poticajno okruženje stvara kroz povjerenje i međusobno

poštovanje. Korištenje tehnologije u nastavi učenicima daje dozu dinamike, nečeg drugačijeg, inovativnog, poučavanje je suvremenije, zanimljivije, fleksibilnije, a učenici aktivniji i motiviraniji. Sve tri učiteljice smatraju da se uspostavljanje i održavanje discipline u razredu postiže postavljanjem jasnih pravila na samom početku.

Mislim da sve tri učiteljice, ali i pedagoginja imaju slična razmišljanja, bez obzira u razlici u godinama radnog staža. Svaka od učiteljica ima svoje metode kako potaknuti motivaciju kod učenika, koje metode su najučinkovitije, kako utječe okruženje za učenje, kako postaviti kvalitetnu suradnju s roditeljima, zašto je važno kontinuirano pratiti i ocjenjivati učenike, kako suradnja učitelja i učenika može potaknuti uspješnost u nastavi, kako utječe tehnologija te kako održati pozitivnu disciplinu u razredu. Postoji velika sličnost u pogledima učiteljica i pedagoginje.

13. ZAKLJUČAK

U intervjuu u kojemu su sudjelovale tri učiteljice i jedna pedagoginja iste osnovne škole u Puli se ustanovilo da su pedagoški čimbenici koji utječu na uspješnost nastave zapravo učitelj, njegove osobine i kvalitete, kompetentnost i pripremljenost, razredno ozračje, motivacija, disciplina, komunikacija između roditelja i učitelja i učitelja i učenika uistinu ključni za postizanje boljih rezultata. Svaki od ovih čimbenika ima veliku i važnu ulogu u samom oblikovanju uspješnog nastavnog procesa. Učitelj se treba znati prilagoditi učenicima i potaknuti ih na aktivno sudjelovanje. Motivacija učenika proizlazi iz pozitivnog odnosa s učiteljem, dobre pripremljenosti učitelja te mijenjanju nastavnih sredstava i metoda prilikom izvođenja nastavnog sata.

Smatram da je učitelj bitna osoba u učenikovu životu i odrastanju. Učitelj je osoba koja ima veliku odgovornost i zadužen je za učenje i vođenje učenika. Učitelji se trebaju kontinuirano usavršavati kako bi bili u "koraku" s pedagoškim metodama, tehnologijom i trendovima koji se koriste u obrazovanju. Učitelji trebaju sudjelovati u radionicama i trebaju ići na stručna usavršavanja kako bi unaprijedili sebe. Učitelj, zajedno s učenicima stvara pozitivno razredno ozračje. Učitelj treba biti potpora učenicima i stvoriti poticajno okruženje, postaviti realna očekivanja, promicati kritičko razmišljanje te pružati povratne informacije koje će učeniku pomoći da razumije kako i gdje se može poboljšati. Prekomjerna količina domaće zadaće, nastavnih sati, ispitivanja mogu dovesti do opterećenja učenika i smanjiti njihovu motivaciju. Bitno je stvoriti ravnotežu količine zadataka i slobodnog vremena. Učitelj treba znati kako motivirati učenike kako bi potaknuo njihov angažman i uspjeh. Pohvala također utječe na motiviranost učenika. Dobra komunikacija između učitelja i učenika zasigurno doprinosi uspješnosti nastave, a davanje povratnih informacija pomažu učenicima u daljnjem razvoju i učenju. Suradnja s roditeljima omogućuje pružanje informacija o napretku i potrebama učenika što je ključno za uspjeh.

14. LITERATURA

1. Bilac, S. (2008). Prikaz slučaja školskog neuspjeha- neuropsihološka procjena. *Klinička psihologija*, (1-2), 79-90. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/158403> (pristupljeno 5.6.2024.)
2. Blažević, I. (2016). Suvremeni kurikulum i kompetencijski profil učitelja. Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu, (6-7), 189-210. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/227826> (pristupljeno 4.6.2024.)
3. Bognar, L., Matijević, M. (2002). *Didaktika*. II. izmijenjeno izdanje. Školska knjiga: Zagreb
4. Breakwell, G.M. (2007). *Vještine vođenja intervjua*. Naklada slap
5. Brust Nemet, M. (2017). Emerik Munjiza, Anđela Peko, Snježana Dubovicki: Paradoks (pre)opterećenosti učenika osnovne škole. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 24 (1), 133-135. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/192821> (pristupljeno 5.6.2024.)
6. Brust Nemet, M. (2013). Pedagoške kompetencije učitelja u sukonstrukciji nastave. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 59(30), 79-93. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/131842> (pristupljeno 5.6.2024.)
7. Božić, B. (2015). Stvarno i poželjno razredno ozračje u osnovnoj školi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* 61(1), 93-100. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/en/152311> (pristupljeno 6.5.2024.)
8. Fuchs, R. (2011). Nacionalni okvirni kurikulum. Za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH. Zagreb.
Dostupno na: http://mzos.hr/datoteke/nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (pristupljeno 5.6.2024.)
9. Gadzhiev, R. (2023). How to Praise Your Students Correctly. Shiminly Blog. Dostupno na: <https://shiminly.com/how-to-praise-your-students-correctly/> (pristupljeno 10.6.2024.)
10. Glazzard, J., Denby, N. i Price, J. (2016). *Kako poučavati. Priručnik za odgojitelje, učitelje i nastavnike*. EDUCA-nakladno društvo d.o.o.

11. Galić, M. (2013). *Ostvarivanje discipline u razredu. Istraži me*. Dostupno na: <http://www.istrzime.com/skolska-psihologija/ostvarivanje-discipline-u-razredu/> (pristupljeno 23.10.2023.)
12. Jelaković, D. (2016). Razlika između individualnog rada i individualiziranog pristupa učeniku (drugi dio). Škole.hr. Dostupno na: <https://www.skole.hr/razlika-između-individualnog-rada-i-individualiziranog-pristupa-uceniku-drugi-dio/> (pristupljeno 10.6.2024.)
13. Jukić, T. (2010). *Odnos kurikuluma i nastavnog sata i programa. Pedagogical Research* 7(1), 55-64. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/174983> (pristupljeno 10.5.2024.)
14. Jurčić, M. (2012). *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: Recendo
15. Jurčić, M. (2006). Učenikovo opterećenje nastavom i razredno-nastavno ozračje. *Odgojne znanosti*, 8(2(12)), 329-346. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/33196> (pristupljeno 10.5.2024.)
16. Juričić, D. (2016). *Četiri razloga za školski neuspjeh*. Školski portal. Školska knjiga. Dostupno na: <https://www.skolskiportal.hr/kolumne/cetiri-razloga-za-skolski-neuspjeh/> (pristupljeno 5.6.2024.)
17. Kadum-Bošnjak, S. (2012). Suradničko učenje. *Metodički ogledi*, (19-1), 181-199. Dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/14459525.pdf> (pristupljeno 9.6.2024.)
18. Kadum-Bošnjak, S., Brajković, D. (2007). Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učenika u nastavi. *Metodički obzori : časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 2(2), 35-51. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/30415> (pristupljeno 10.6.2024.)
19. Kadum, S., Radetić-Paić, M. i Stanisavljević, A. (2020). Classroom environment as an essential factor in the development of quality of primary school teaching. Professional competences for teaching in the 21st century / Savić, V., Cekić-Jovanović, O. Jagodina: University of Kragujevac, Serbia, 130-144. Dostupno na: <https://doi.ub.kg.ac.rs/professional-competences-for-teaching-in-the-21st-century/> (pristupljeno 4.6.2024.)
20. Kadum, S., Šuvar, V. i Tomić, R. (2020). *Školska pedagogija*. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Pula

21. Kurnik, Z. (2002). Problemska nastava. Iz rječnika metodike. *MiŠ* 15, Zagreb. 196-202. Dostupno na: <https://misbeta.element.hr/fajli/260/15-02.pdf> (pristupljeno 10.6.2024.)
22. Kyriacou, C. (1991). *Temeljna nastavna umijeća*. Zagreb: Educa
23. Kyriacou, C. (2001). *Temeljna nastavna umijeća. Drugo dopunjeno izdanje*. Zagreb: EDUCA
24. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2024). Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/> (pristupljeno 10.6.2024.)
25. Linsin, M. (2019). How To Give Effective Praise: 6 Guidelines. Smart Classroom Management. Dostupno na: <https://smartclassroommanagement.com/2019/11/02/how-to-give-effective-praise-6-guidelines/> (pristupljeno 7.6.2024.)
26. Lipnjak, T. (2020). Kako poticati motivaciju učenika u nastavi? *Outward Bound Croatia*. Dostupno na: <https://www.outwardboundcroatia.com/blog/kako-poticati-motivaciju-ucenika/> (pristupljeno 7.6.2024.)
27. Matijević, M. (2005). *Evaluacija u odgoju i obrazovanju*. Zagreb. Dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/33279366.pdf> (pristupljeno 10.5.2024.)
28. Mlinarević, V. (2002). Učitelji i odrednice uspješnog poučavanja. Život i škola. Dostupno na: http://bib.irb.hr/datoteka/505871.Ucitelji_i_odrednice_uspjesnog_poucavanja.pdf (pristupljeno 3.6.2024.)
29. Pandur, M. (2017). Individualizacija - jedna od temeljnih potreba savremene nastave. Učitelj 21. vijeka. Dostupno na: <https://www.pcskolarac.info/2017/04/individualizacija-jedna-od-temeljnih.html> (pristupljeno 10.6.2024.)
30. Pavlović-Šijanović, S. (2021). Motivacija i kako ju pokrenuti? Škole.hr. Dostupno na: <https://www.skole.hr/motivacija-i-kao-ju-pokrenuti/> (pristupljeno 6.6.2024.)
31. Pavlović-Šijanović, S. (2023). *Vodič za izradu nastavničke pripreme u Edutoriju*. Škole.hr. Dostupno na: <https://www.skole.hr/vodic-za-izradu-nastavnicke-pripreme-u-edutoriju/> (pristupljeno 6.5.2024.)
32. Posavec, M. (2009). *Razredna disciplina ili Kako učinkovito upravljati razredom*. Pogled kroz prozor. Dostupno na:

- <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2009/11/28/razredna-disciplina-ili-kako-ucinkovito-upravljati-razredom/> (pristupljeno 23.10.2023.)
33. Puharić-Burčul, A. (2021). Individualizirani pristup nastavi. Lampica.hr. Dostupno na: <https://lampica.hr/individualizirani-pristup-u-nastavi/> (pristupljeno 10.6.2024.)
34. Radić, A., Sablić, L. i Šalamon, S. (2020). Verbalna i neverbalna komunikacija. Nastavni zavod za javno zdravstvo dr. Andrija Štampar. Stvaramo zdraviju budućnost. Zagreb. Dostupno na: <https://stampar.hr/hr/novosti/verbalna-i-neverbalna-komunikacija> (pristupljeno 10.6.2024.)
35. Relja, J. (2021). *Preduvjeti suradnje roditelja i škole*. Bjelovarski učitelj: časopis za odgoj i obrazovanje 26(1-3), 46-62, Bjelovar. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/395094> (pristupljeno 23.10.2023.)
36. Stevanović, M., Ajanović, Dž. (1997). *Školska pedagogija*. Varaždinske toplice: Tonimir
37. Šejtanić, S. (2018). *Kvalitete komunikacije učenika i nastavnika tijekom nastavnih i izvannastavnih aktivnosti*. Hrčak. srce. Školski vjesnik : Journal for Pedagogic Theory and Practice, 67 (2), 343-355. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/316288> (pristupljeno 10.5.2024.)
38. Škutor, M. (2014). *Partnerstvo škole i obitelji – temelj dječjeg uspjeha*. Fakultet prirodoslovno matematičkih i odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru, Mostar. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/204675> (pristupljeno 23.10.2023.)
39. Štignjedec, N. (2024). Što je didaktika? Baltazar Didaktika. Blaževdol. Dostupno na: <https://baltazar-didaktika.hr/sto-je-didaktika/> (pristupljeno 3.6.2024.)
40. Tatković, N., Močinić, S. (2012). *Učitelj za društvo znanja*. Pedagogijske i tehnologijske paradigme bolonjskoga procesa. Pula
41. Vanek, K., Maras, A., Karabin, P. (2021). *Tko su dobri učitelji?* Hrčak.srce. Školski vjesnik : Journal for Pedagogic Theory and Practice, 70 (2), 349-370. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/385612> (pristupljeno 10.5.2024.)
42. Vujić, A. (2007). *Enciklopedija opća i nacionalna u 20 knjiga: XIV. Knjiga*. Zagreb: Pro Lexis
43. Vujić, A. (2007). *Enciklopedija opća i nacionalna u 20 knjiga: XIX. Knjiga*. Zagreb: Pro Lexis
44. Vujić, A. (2007). *Enciklopedija opća i nacionalna u 20 knjiga: XX. Knjiga*. Zagreb: Pro Lexi

SAŽETAK

Kroz istraživački dio - intervju, u kojemu su sudjelovale tri učiteljice i jedna pedagoginja iste škole se pokazalo da je niz pedagoških čimbenika koji utječu na uspješnost nastave poput metoda poučavanja, razrednog ozračja, discipline, motivacije, suradnja učitelja s učenicima, ali i roditeljima te sami učitelj, ključni za postizanje pozitivnih obrazovnih ishoda. Analizom intervjuja je jasno vidljivo kako svaki od navedenih čimbenika ima značajnu ulogu u oblikovanju nastavnog procesa koji je uspješan. Važno je da se učitelj zna prilagoditi potrebama učenika, da primjeni suvremene metode i potiče aktivno sudjelovanje učenika. Također pozitivan i potičući odnos zasigurno doprinosi motivaciji učenika, njihovoj angažiranosti i samim time postizanju boljih rezultata.

Ključne riječi: učitelj, pedagoški čimbenici, uspješnost nastave, motivacija, disciplina, razredno ozračje, suradnja, metode poučavanja

SUMMARY

Through the research part - an interview, in which three teachers and one pedagogue from the same school took part, it was shown that a number of pedagogical factors that influence the success of classes, such as teaching methods, class atmosphere, discipline, motivation, cooperation of teachers with students but also with parents and themselves teacher are key to achieving positive educational outcomes. The analysis of the interviews clearly shows that each of the mentioned factors has a significant role in shaping a successful teaching process. It is important that the teacher knows how to adapt to the needs of the students, that he applies modern methods and encourages the active participation of the students. Also a positive and encouraging relationship certainly contributes to the motivation of students, their engagement and thus the achievement of better results.

Keywords: teacher, pedagogical factors, teaching success, motivation, discipline, class atmosphere, cooperation, teaching methods